

POHJOIS-SAVON MAAKUNTAOHJELMAN TOIMEENPANOSUUNNITELMA 2023-2024

POHJOIS-SAVON

MAAKUNTAOHJELMAN

TOIMEENPANOSUUNNITELMA 2023–2024

SISÄLTÖ

1. Pohjois-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2023–2024 – mistä on kyse	3
2. Maakunnan nykytila ja kehitysnäkymä	5
3. Pohjois-Savon maakuntaohjelman 2022–2025 painopisteet vuosina 2023–2024	9
Kone- ja energiateknologia	10
Metsäteollisuus	10
Elintarvikkeet	11
Hyvinvointitekniikka	11
Matkailu	12
Älykäs vesijärjestelmä	12
Biojalostus	13
Kehittämisen kärjille yhteiset teemat	13
4. Muut aluekehittämiseen vaikuttavat ohjelmat	17
5. Maakunnan keskeiset edunajamisasiat	23
Itä- ja Pohjois-Suomen yhteiset edunajamisasiat	24
Itä-Suomen edunajamisasiat	28
Pohjois-Savon edunajamisasiat	32
6. Rahoitustaulukot	35
Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 – alue- ja rakennepolitiikan rahoitus vuonna 2023	36
Pohjois-Savon alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman rahoitus 2023–2024	38

1

**POHJOIS-SAVON
MAAKUNTAOHJELMAN
TOIMEENPANOSUUNNITELMA
2023–2024**

– mistä on kyse

Hyväksytty Pohjois-Savon maakunnan
yhteistyöryhmässä 22.11.2022 ja
Pohjois-Savon maakuntahallituksessa 28.11.2022

Pohjois-Savon aluetalous palasi kasvu-uralle hyvin pian maailmanlaajuisen koronapandemian kielteisten alkuvaiikutusten jälkeen. Vuonna 2021 Pohjois-Savon kaikkien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto, vienti ja palkkasumma nousivat euromääräisinä kaikkien aikojen korkeimmalle tasolle. Sama vire jatkui alkuvuonna 2022.

Helmikuun 2022 alussa käynnistynyt Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on aiheuttanut epävarmuutta maailmantalouteen ja Suomen elinkeinoelämälle. Pohjois-Savon hyvät kasvuluvut kuitenkin antavat viitteitä, että maakunnan yritykset olisivat onnistuneet kohtuu hyvin toiminnan sopeuttamisessa, tuotteiden kehitystyössä uusille markkinoille sekä uusien markkina-alueiden löytämisessä. Toki sodan vaikutukset, siihen liittyvät rajoitustoimet, pakotteet ja vastapakotteet voivat näkyä maakunnan yritysten toiminnassa vasta kuukausien päästä.

Euroopan sotatilanne asettaa haasteita

Venäjän hyökkäyssodalla on kansallisesti katsoen kuitenkin suuri vaikutus nimenomaan Pohjois-Savossa, sillä Kuopion alueen kauppakamarin tekemän selvityksen mukaan maakunnan yritysten viennistä yli 20 % olisi suuntautunut Venäjälle ja Valko-Venäjälle. Samoin Saimaan kanavan rahdista kenties suurin osa on tullut Pohjois-Savosta ja Pohjois-Savoon, mm. YARAN kuljetukset ja puukuljetukset.

Sodan vaikutukset yritysten toimintaan eivät rajoitu pelkästään markkinoiden sulkeutumiseen, vaan sotatila heijastuu voimakkaasti energian, raaka-aineiden ja lannoitteiden hintaan sekä mm. komponenttien saatavuuteen. Samoin sillä on vaikutuksia ulkomaisen, etenkin kausityövoiman saatavuuteen.

Tässä tilanteessa ja näissä olosuhteissa Pohjois-Savossa pyritään tukemaan elinkeinoelämää yhdessä sovituin ja linjatuin toimenpitein, tukemaan väestön osaamista ja työllisyyttä sekä tukemaan sitä kautta vakaata ja turvallista yhteiskuntaa.

Pohjois-Savolla on keskeinen merkitys koko kansantalouden kehittämisessä, sillä maakunnassa on vahvoja uudistuvia elinkeinoaloja:

- kone- ja energiateknologia
 - metsäteollisuus
 - elintarvikkeet
- sekä vahvistuvina aloina:
- hyvinvointitekhnologia
 - matkailu
 - älykäs vesijärjestelmä
 - biojalostus

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmaan 2023–2024 on kirjattu Pohjois-Savon lähiajan keskeiset painopisteet

Jotta haasteet eivät kääntäisi Pohjois-Savon hyvän kehityksen suuntaa, maakunnassa on laajana yhteistyönä laadittu maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma. Suunnitelmaan on koottu ne toimenpiteet, joita tulee kahden seuraavan vuoden aikana toteuttaa, nopeasti ja vaikuttavasti:

- toimet, joilla tuetaan elinkeinoelämän kilpailukykyä,
- toimet, joilla tuetaan työttömiä ja kasvatetaan osaamista
- toimet, joilla parannetaan väestön hyvinvointia
- toimet, joilla parannetaan alueen saavutettavuutta ja vetovoimaa.

Toimeenpanosuunnitelma toimenpiteineen linjaa maakunnan käytössä olevien EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja maaseutuohjelman (CAP) varojen sekä kansallisten kehittämisvarojen kohdentamista kehittämis- ja investointihankkeisiin.

Asiakirjan lopussa esitetään **Pohjois-Savon tärkeimmät maakunnalliset ja ylimaakunnalliset edunajamisasiat**, jotka ovat maakunnan kilpailukyvyyn, uusiutumisen ja vetovoiman kannalta erityisen tärkeitä.

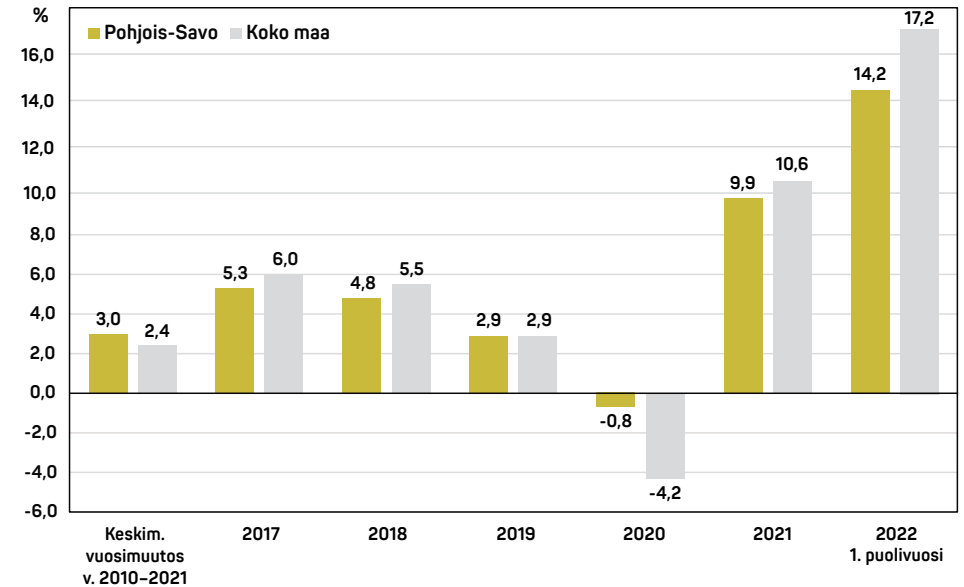
Pohjois-Savon aluetalous on kasvanut vuonna 2022

Koronapandemia ja sen jälkeen Ukrainan kriisi ovat luoneet paljon epävarmuutta talouteen. Alkuvuoden 2022 luvut kuitenkin osoittavat vahvaa kasvua. Koronasta toipuminen on onnistunut tai se jatkuu edelleen. Helmikuun lopussa alkanut Ukrainan sota on luonut paljon epävarmuutta maailman talouteen ja Suomen elinkeinoelämään, mutta luvut viittaavat siihen, että Pohjois-Savossa on onnistuttu löytämään korvaavia markkinoita. Toki vaikutukset voivat näkyä vasta vuoden 2022 loppupuoliskolla ja vuonna 2023. Eri ennusteet vuodelle 2023 povaavat nollakasvua. Haasteita on niin energian hinnassa, kuluttajahinnoissa, materiaalien saatavuudessa, yritysten investointihalukkuudessa sekä työvoiman saatavuudessa.

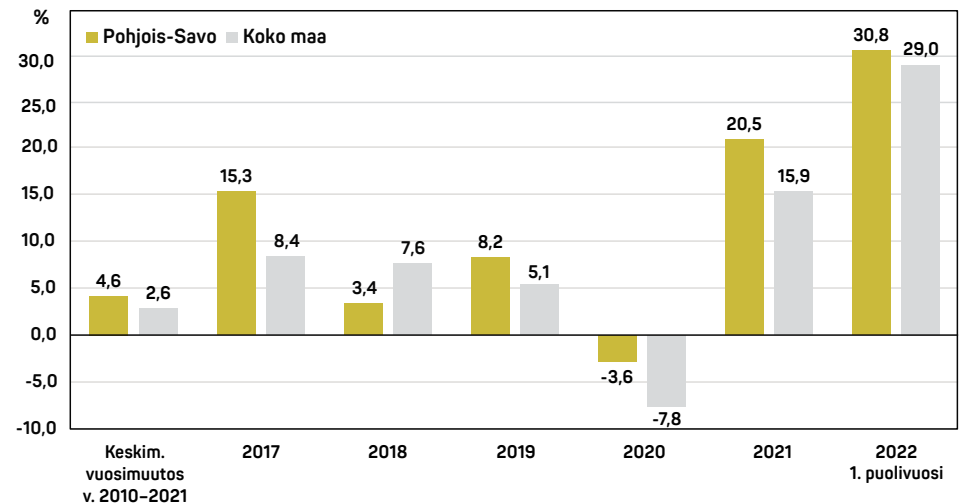
Kaikkien toimialojen liikevaihto kasvoi Pohjois-Savossa tammi-kesäkuussa 14,2 % ja koko maassa 17,2 %. Voimakkain liikevaihdon kasvu Pohjois-Savossa oli metsä- ja puutuoteteollisuudessa (31,3 %). Taustalla tulee kuitenkin huomioida se, että talouspudotus oli vuonna 2020 toimialoista suurin, jota selittävät osaltaan alkuvuoteen 2020 sattuneet lakot. Teollisuudessa liikevaihdon kasvu oli tammi-kesäkuussa Pohjois-Savossa yhtä nopeaa kuin koko maassa. Teollisuuden liikevaihto kasvoi alkuvuonna Pohjois-Savossa 25,4 % ja koko maassa 25,2 %. Metalliteollisuuden liikevaihdossa korona näkyi voimakkaimmin vuonna 2021, jolloin kasvu pysähtyi. Tammi-kesäkuussa 2022 kasvua kertyi jo 14,0 %. Koko maassa alan liikevaihto kasvoi 19,8 %. Kaupan ja majoitus- ja ravitsemisalojen yhteenlaskettu liikevaihto kehittyi myös vahvasti: Pohjois-Savossa liikevaihto kasvoi 7,0 % ja koko maassa 10,5 %.

Alkuvuonna vienti kasvoi sekä Pohjois-Savossa että koko maassa yllättävän paljon ottaen huomioon oletukset siitä, miten Ukrainan sota vaikuttaa talouteen. Yritykset ovat onnistuneet löytämään korvaavia vientimarkkinoita. Pohjois-Savossa kaikkien toimialojen yhteenlaskettu vienti kasvoi 30,8 % ja koko maassa 29,0 %. Viennin kehitys oli vahvaa jo vuonna 2021 pl. metalliteollisuus, jonka vienti laski. Vuoden 2022 alkupuoliskolla myös metalliteollisuus on palannut kasvu-uralle. Koko teollisuuden vienti kehittyi tammi-kesäkuussa vahvasti niin Pohjois-Savossa kuin koko maassa. Pohjois-Savossa vienti kasvoi 32,8 % ja koko maassa 28,7 %. Vientin kohdalla kannattaa lisäksi huomioida, että puolivuosisuunnitukset voivat vaihdella voimakkaasti riippuen siitä, miten suurimpien yritysten isot tilaukset kirjautuvat.”

Pohjois-Savon ja koko maan liikevaihdon vuosimuutos (%)

Pohjois-Savon ja koko maan viennin vuosimuutos (%)

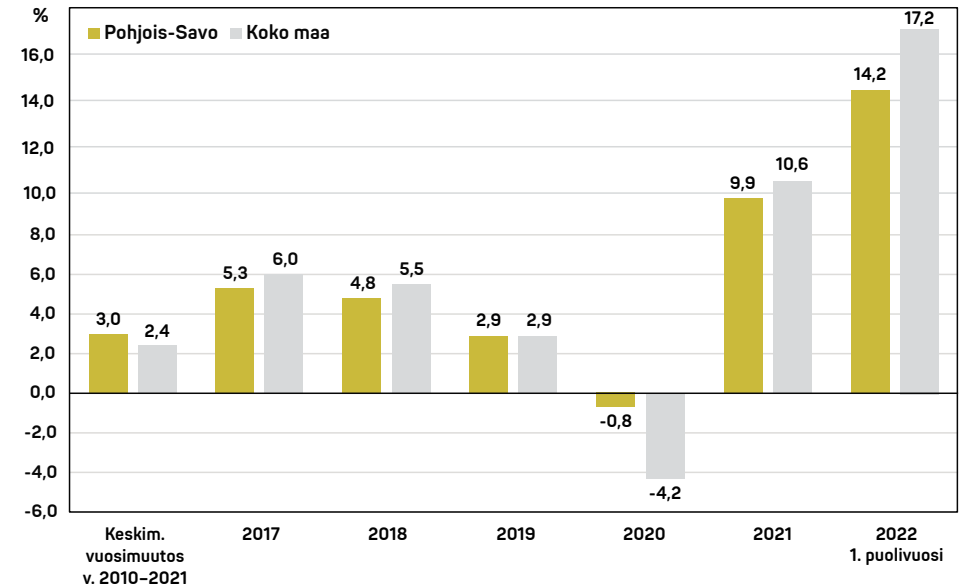
Pohjois-Savon aluetalous on kasvanut vuonna 2022

Koronapandemia ja sen jälkeen Ukrainan kriisi ovat luoneet paljon epävarmuutta talouteen. Alkuvuoden 2022 luvut kuitenkin osoittavat vahvaa kasvua. Koronasta toipuminen on onnistunut tai se jatkuu edelleen. Helmikuun lopussa alkanut Ukrainan sota on luonut paljon epävarmuutta maailman talouteen ja Suomen elinkeinoelämään, mutta luvut viittaavat siihen, että Pohjois-Savossa on onnistuttu löytämään korvaavia markkinoita. Toki vaikutukset voivat näkyä vasta vuoden 2022 loppupuoliskolla ja vuonna 2023. Eri ennusteet vuodelle 2023 povaavat nollakasvua. Haasteita on niin energian hinnassa, kuluttajahinnoissa, materiaalien saatavuudessa, yritysten investointihalukkuudessa sekä työvoiman saatavuudessa.

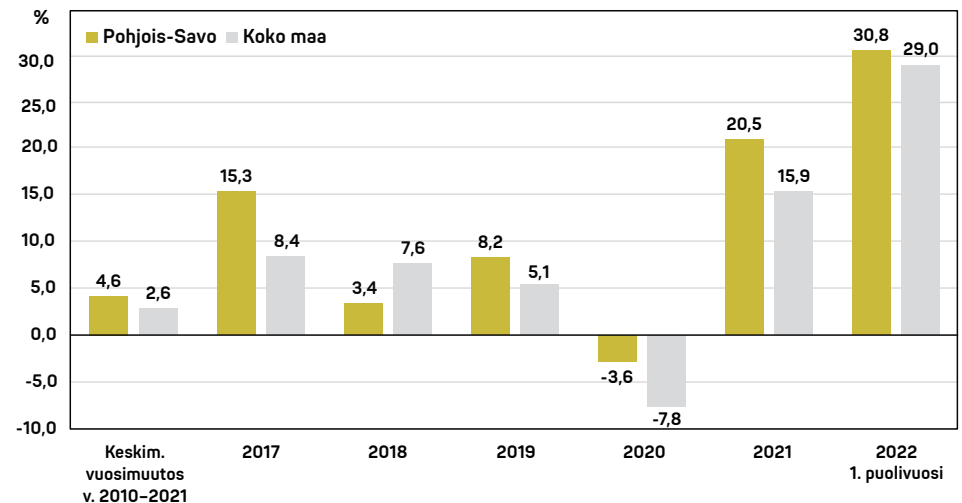
Kaikkien toimialojen liikevaihto kasvoi Pohjois-Savossa tammi-kesäkuussa 14,2 % ja koko maassa 17,2 %. Voimakkain liikevaihdon kasvu Pohjois-Savossa oli metsä- ja puutuoteteollisuudessa (31,3 %). Taustalla tulee kuitenkin huomioida se, että talouspudotus oli vuonna 2020 toimialoista suurin, jota selittävät osaltaan alkuvuoteen 2020 sattuneet lakot. Teollisuudessa liikevaihdon kasvu oli tammi-kesäkuussa Pohjois-Savossa yhtä nopeaa kuin koko maassa. Teollisuuden liikevaihto kasvoi alkuvuonna Pohjois-Savossa 25,4 % ja koko maassa 25,2 %. Metalliteollisuuden liikevaihdossa korona näkyi voimakkaimmin vuonna 2021, jolloin kasvu pysähtyi. Tammi-kesäkuussa 2022 kasvua kertyi jo 14,0 %. Koko maassa alan liikevaihto kasvoi 19,8 %. Kaupan ja majoitus- ja ravitsemisalojen yhteenlaskettu liikevaihto kehittyi myös vahvasti: Pohjois-Savossa liikevaihto kasvoi 7,0 % ja koko maassa 10,5 %.

Alkuvuonna vienti kasvoi sekä Pohjois-Savossa että koko maassa yllättävän paljon ottaen huomioon oletukset siitä, miten Ukrainan sota vaikuttaa talouteen. Yritykset ovat onnistuneet löytämään korvaavia vientimarkkinoita. Pohjois-Savossa kaikkien toimialojen yhteenlaskettu vienti kasvoi 30,8 % ja koko maassa 29,0 %. Viennin kehitys oli vahvaa jo vuonna 2021 pl. metalliteollisuus, jonka vienti laski. Vuoden 2022 alkupuoliskolla myös metalliteollisuus on palannut kasvu-uralle. Koko teollisuuden vienti kehittyi tammi-kesäkuussa vahvasti niin Pohjois-Savossa kuin koko maassa. Pohjois-Savossa vienti kasvoi 32,8 % ja koko maassa 28,7 %. Vientin kohdalla kannattaa lisäksi huomioida, että puolivuosisuunnitukset voivat vaihdella voimakkaasti riippuen siitä, miten suurimpien yritysten isot tilaukset kirjautuvat.”

Pohjois-Savon ja koko maan liikevaihdon vuosimuutos (%)

Pohjois-Savon ja koko maan viennin vuosimuutos (%)

Vahva alkuvuosi antoi hyvän lähtökohdan talouden kasvulle toisella loppupuoliskolla. Suomen pankin ennusteen mukaan talous kasvaa ennusteen mukaan 2,2 % vuonna 2022. Suomen talouden kasvunäkymät ovat heikentyneet kesän 2022 aikana. Energiakriisi ja inflaation kiihtyminen kasvattavat taantumien uhkaa. Heikkenevän suhdanteen seurauksena talous supistuu 0,3 % vuonna 2023. Vuonna 2024 talouskasvu palaa ennusteen mukaan 1,1 prosenttiin. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennusteet ovat samansuuntaisia. Palveluiden kulutuksen elpyminen nostaa kasvulukua vielä tänä vuonna, mutta ensi vuonna Suomen bkt:n kasvu jää nolnaan.

Työllisyysaste on noussut

Pohjois-Savon työllisyysaste on tasaisesti vuosittain noussut vuodesta 2016 alkaen, lukuun ottamatta vuotta 2020, jolloin työllisyysaste pysyi edellisen vuoden tasolla. Työllisyysaste vuonna 2021 oli 70,9 % koko maan keskiarvon ollessa 72,3 % (vuosikeskiarvo). Pohjois-Savossa oli syyskuun lopussa työttömänä 9 760 henkilöä, mistä lomautettujen osuus oli 370. Työttömien osuus työvoimasta on 8,7 %, mikä on alin luku sitten vuoden 2008 ja 0,8 prosenttiyksikköä viime vuotta alhaisempi. Työttömien määrä maakunnassa on laskenut koko kuluvan vuoden ajan ja pysytellyt koronaa edeltävän vuoden 2019 alapuolella.

Pitkäaikaistyöttömiä Pohjois-Savossa on 3900. Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi loivaan laskuun jo noin vuosi sitten. Nyt pitkäaikaistyöttömiä on 12 % vähemmän kuin vuosi sitten. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleista miehiä on 68 % ja naisia 32 %. Kuitenkin nuorten pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut viimeisten vuosien aikana. Alle 25-vuotiaita pitkäaikaistyöttömiä oli syyskuun lopussa 261, mikä on 66 % enemmän kuin vuonna 2019. Työttömien nuorten määrät sitä vastoin ovat laskeneet jopa muuta työttömyyttä nopeammin. Nuoria alle 25-vuotiaita oli syyskuun lopussa työttömänä 1 200, mikä on 12 % vähemmän kuin vuosi sitten. Vieraskielisten työttömien työnhakijoiden määrä on lisääntynyt viimeisen vuoden aikana 22 %.

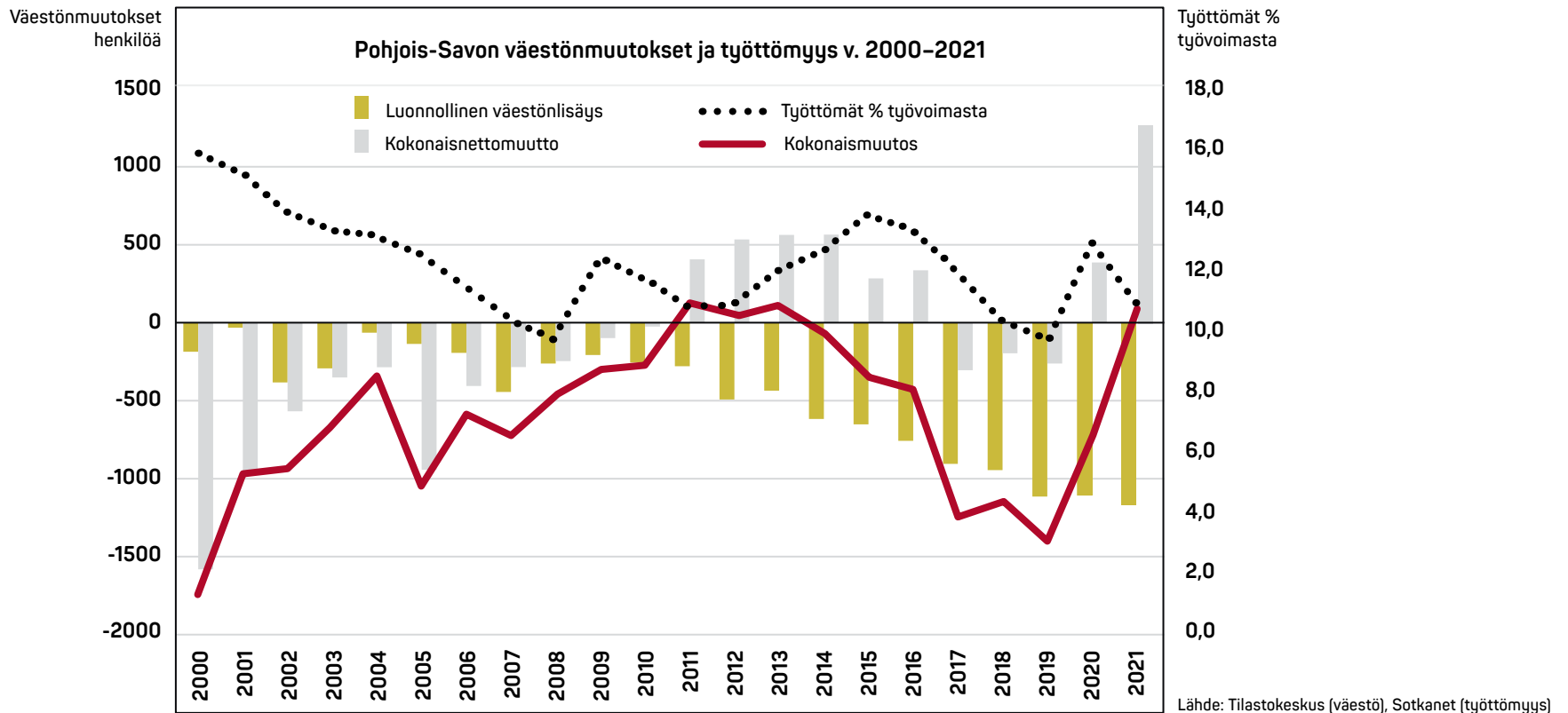

Väestönkehitys vaihtelee maakunnan sisällä

Pohjois-Savon väkiluvun jyrkkä lasku alkoi taittua koronapandemian puhjettua vuonna 2020, ja vuonna 2021 väkiluku kasvoi noin 100 asukkaalla. Koronapandemian vaikutukset näkyivät Pohjois-Savon väestönkehityksessä vahvistuneena muuttotaseena, ja maakunnan kasvu perustui vuonna 2021 ennen kaikkea Kuopion ennätysellisen suureen muuttovoittoon. Myös eri puolilla Pohjois-Savoa oli havaittavissa hienoista veto- ja pitovoiman vahvistumista, sillä vuonna 2021 muuttovoittoisia kuntia oli maakunnassa yhteensä kymmenen. Pohjois-Savon sisällä väestönkehitys vaihteli kuitenkin kunnittain, ja Kuopion seudun ulkopuolella vä-

kilukua laski korkeasta ikärakenteesta johtuva kuolleisuus ja alhainen syntyvyys.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Pohjois-Savon väkiluku on kääntynyt tammi-syyskuun 2022 aikana noin 400 hengen verran laskuun. Väestönkehitystä on heikentänyt alhainen syntyvyys, kuolleisuuden kasvu ja vuoteen 2021 verrattuna muuttovoiton pieneneminen. Muuttoliike on kuitenkin pysynyt Pohjois-Savossa edelleen plussalla ja Kuopion vetovoima korkeana, vaikka yleiset talousnäkymät ovat heikentyneet, korot nousseet, asuntomarkkinat hiljentyneet ja kotitalouksien varovaisuus lisääntynyt. Tätä taustaa vasten Pohjois-Savon vuoden 2022 tähänastista väestönkehitystä voi pitää vähintään kohtalaisen hyvänä.

Painopisteet 2023–2024

Pohjois-Savon maakuntaohjelmassa vuosille 2022–2025 esitetään maakunnan elinkeino-, työvoimapolitiittiset sekä aluerakenteen, saavutettavuuden ja hyvinvoinnin tavoitteet. Tässä luvussa konkretisoidaan näitä tavoitteita toimenpiteiksi ja toimenpidekokonaisuuksiksi, esitetään ne painopisteet, joita maakunnan kärkialueiden vahvistamiseksi tulee kahden seuraavan vuoden aikana tehdä.

KONE- JA ENERGIATEKNOLOGIA

Koronakriisi on vaikuttanut merkittävästi toimitusketjuihin ja komponenttien saatavuuteen. Sota Ukrainassa on aiheuttanut merkittävää kustannusnousua ja johtanut markkina-alueiden sulkeutumiseen. Tarvitaan yritysten uusiutumista tukevia ja uusien markkinoiden löytämistä edistäviä toimenpiteitä, samoin tukea energiamurroksen toteuttamiseen, uuden vähäpäästöisen teknologian käyttööntöön ja digitalisaatioon.

- Tarvitaan kansallisesti rahoitettuja alueellisia ohjelmia erityisesti pieniä yrityksiä varten
- Hyödynnetään käytössä olevaa rahoitusta energiasiirtymän tehokkaaseen edistämiseen

- Saatetaan toimitusketjun kestävyys kuntoon sekä tuetaan paikallista investointihalukkuutta ja –kykyä (edellyttää, mm. Finnveran rahoituskriteerien uudistusta riskihankkeille).
- Tuetaan tuotannon palautusta alueelle, erityisesti korkeamman jalostusasteen alihankintaverkostojen kehittämistä maakunnassa sekä spin-off-yritysten perustamista.
- Vahvistetaan maakunnan innovaatio- ja kehitysympäristöjä tukemaan tuotannon ja tuotekehityksen joustavuutta ja arvoketjujen kehittämistä sekä kestävää TKI-toimintaa ja –osaamista.
- Tuetaan polttoon perustumattoman, hajautetun energiatuotannon

kehittämistä sekä hukkalämmön ja –materiaalien talteenottoa sekä energian varastointiin ja verkkojen älykkääseen ohjaukseen liittyvää kehittämistä.

- Tuetaan koneiden sähköistämistä mm. kaivos- ja maanrakennusteollisuudessa.
- Tuetaan prosessien ja palveluiden digitalisointia sekä varmistetaan ICT-osaajien saatavuus.
- Tuetaan elinkeinoelämän kustannuskilpailukyvyyn palautusta investoimalla tuottavuutta nostavaan teknologiaan ja digitalisaatioon sekä kehitetään automaatiota, kone- ja hitsaustekniikkaa sekä älytekniikkaa.

METSÄTEOLLISUUS

EU:n ja Venäjän taloussuhteiden katkeaminen vaikuttaa merkittävästi metsäteollisuuden raaka-aineen saatavuuteen ja hintaan, koska puun tuonti eri muodoissaan on ollut jopa 9 miljoonaa kuutiometriä. Itä-Suomessa korvaava materiaali on löydettävä pääosin omalta alueelta.

Perusväylänpidon riittävä rahoitustaso on entistä tärkeämpi tekijä koko metsäsektorille. Energiapulan vuoksi teollisuuden sivuvirtoihin kohdistuu entistä suurempi energiateollisuuden kysyntä, vaikka ne voisivat olla myös uusien tuotteiden raaka-aineita. On myös kehitettävä edelleen metsäalan paikkatietoa sekä logistiikkaa ja väyläverkoston kuntoa analyysoivia järjestelmiä.

Puutuoteteollisuuden kannalta tärkeitä kasvun lähteitä ovat digitaalisuus, puun ominaisuuksien uudet hyödyntämistavat, alan koulutuksen lisääminen ja puurakentamista ja kestävyttä suosivat lainsäädäntökokonaisuudet.

- Kehitetään sivu- ja materiaalivirroista uusia tuotteita.
- Kehitetään puun ominaisuuksien tutkimusta ja uusia tuotteita.
- Edistetään mekaanisen puunjalostuksen investointeja sekä

puurakentamista, mm. vahvistamalla puutuoteteollisuuteen liittyvää koulutusta sekä tuotekehitystyötä.

- Kehitetään teollisuuden jätevesien puhdistusta sekä energia-, materiaali- ja kustannustehokkuutta tukemaan biojalostuksen ja mekaanisen puunjalostuksen investointeja.
- Tuetaan korkeamman jalostusasteen kehittämisen- ja investointihankkeita hyödyntämällä maakunnan tki-ympäristöjä tuotekehityksessä ja testauksessa sekä vauhditetaan TKI-toimintaa eri toimialojen yhteistyötä tiivistämällä.
- Edistetään startup -yritysten potentiaalin hyödyntämistä ja rahoitusta (pilotointi isojen toimijoiden kanssa).
- Kehitetään puun hankinta- ja kuljetusketjuja

ELINTARVIKKEET

Venäjän hyökkäyssota ja siihen liittyvät epävarmuustekijät ovat nostaneet kansallisen elintarviketuotannon merkittävyyttä osana huoltovarmuutta. Alan kustannuskilpailukyvyistä on pidettävä huolta ja tuettava kannattavuutta eri toimin.

Maito-, liha-, marja- ja kalaraaka-aineet ovat Pohjois-Savon elintarviketuotannon ja -tuotekehityksen keskiössä. Elintarviketeollisuuden vahvat toimijat kytkeytyvät maidon, lihan sekä kalanjalostukseen. Marjoista kehitetään terveysvaikutteisia superfood -tuotteita alueen korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten osaamista hyödyntämällä.

Elintarvikeketjun monialaista osaamista lisätään (mm. alkutuotanto, tuotekehitys, food design ja brändäys, jakelukanavat, biojalostus ja bioenergia) erityisesti pienten yritysten ja maatilojen tarpeista lähtien. Ympäristöratkaisut läpäisevät tulevaisuudessa koko tuotantoketjun: ruoka-, materiaali- ja energiahävikin määrän vähentäminen, elintarvikkeiden sivuvirtojen hyödyntäminen, kierrätettävät tuotepakkausmateriaalit. Mittaus- ja tuotantodatan sekä elintarvikeautomaation ja tekoälyn hyödyntäminen tuotannon kehittämisessä ja hävikin vähentämisessä on yhä tärkeämpää.

- Tuotekehitys, uudet tuotteet ja prosessit sekä ympäristön huomioivat ratkaisut edistävät uutta yritystoimintaa sekä tukevat uusien

vientiyritysten aikaansaamista.

- Vahvistetaan elintarvikealan monialaisen yhteistyön kehittämistä osaamisverkostoissa ja tuetaan elintarvikealan ekosysteemin kehittämistä Pohjois-Savossa.
- Edistetään vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukykyä, vahvistetaan huoltovarmuutta ja varautumista häiriötilanteisiin, mm. kiertotalouteen liittyvin energia- ja lannoiteratkaisuin.
- Vahvistetaan paikallisten raaka-aineiden hyödyntämistä tuotekehityksessä (erit. marjat, kala, maito).
- Edistetään kasvipohjaisten tuotteiden ja niiden tuotantoteknologioiden kehittämistä.
- Parannetaan elintarvikkeiden jäljitettävyyttä ja turvallisuutta sekä tuetaan elintarvikkeiden säilyvyyden parantamista edistäviä toimenpiteitä.
- Vahvistetaan digitaalisuuden, automaation ja ICT:n hyödyntämistä elintarvikealalla.
- Tuetaan kierrätettävien tuotepakkausmateriaalien ja -pakkauksien kehitystyötä.
- Vahvistetaan alan kilpailukykyä hajautettua energiantuotantoa lisäämällä.

HYVINVOINTITEKNOLOGIA

Hyvinvointiteknologian ekosysteemi kokoaa yhteen alan julkisia- ja yritystoimijoita edistäen tarpeista lähtevää tki-työtä. Se tukee uusien palveluiden ja tuotteiden kehittymistä ja kansainvälistymistä. Haasteena on, että ekosysteemissä ei synny riittävästi uusia keksintöjä, niistä syntyviä patenteja ja yrityksiä. Tämä hidastaa hyvinvointitekнологia-alan kehittymistä ja toimenpiteitä tarvitaan asian korjaamiseksi. Myös terveysdatan hyödyntäminen vaatii edelleen panostuksia. Kliinisen tutkimustoiminnan määrä on laskenut aiemmasta. Sen lisäämisellä olisi merkittävää aluetaloudellista potentiaalia

- Toimenpiteitä tarvitaan myös työvoiman saamiseksi ja osaamisen

kehittämiseksi mahdollistamaan alan kasvu
→ Kliinisen tutkimustoiminnan edellytysten kehittäminen lisää myös yritysten kiinnostusta aluetta kohtaan tulla testaamaan, kehittämään tai sijoittumaan.

- Edistetään tarvelähtöisen innovaatiokulttuurin kehittymistä, ideoiden kaupallistamiseen liittyvän koulutuksen vahvistamista ja innovaatioprosessin alkuvaiheen tehostamista.
- Törmäytetään opiskelijoita ja yrityksiä työvoiman kohtaannon parantamiseksi ja innovaatioiden löytämiseksi.
- Tuetaan älykkäiden ratkaisujen kehittämistä sairauksien hoidon ja hoidon vaikuttavuuden seurantaan.
- Edistetään terveysdatan hyödyntämistä, siihen liittyviä rakenteita, pilotointeja, liiketoimintaa, osaamista ja tki-toimintaa.
- Edistetään digitaalisia ja etäratkaisuja alan kehittämisessä.
- Tuetaan alan osaamiskeskittymien vahvistumista ja parannetaan tki-infrastruktuurien yhteiskäyttöä.
- Edistetään alan regulaatio/laatu/tuotehallinnan -osaamisen kehittymistä.
- Edistetään kliinisen tutkimustoiminnan toimintaedellytyksiä.
- Tuetaan toimenpiteitä alan ankuriyritysten lisäämiseksi maakunnassa sekä edistetään invest in -toimintaa.

→ Työvoiman saatavuuteen on kiinnitettävä huomiota, samoin investointeihin sekä kohteissa että sisällöissä, huomioiden erityisesti kestävä kehitys.
→ Toimialan tulevaa kehitystä varjostavat Venäjän-Ukrainan välinen sota ja siitä oletettavasti johdannaisena seuraava inflaatio, mahdollinen stagflaatio ja jopa taloustaantuma, jotka voivat pahimmillaan olla pitkäkestoisia.

- Tuetaan matkailun sisällöntuotantoa, kuten kestävän kehityksen mukaisia luontomatkailu, -tapahtuma- ja kulttuurituotteiden ja ohjelmanpalvelujen kehittämistä, ml. uudet elämysmatkailutuotteet.
- Vaikutetaan matkailutoimijoiden ja yrittäjien liiketoimintaosaamisen kehitykseen
- Kehitetään toimijoiden kyvykkyyttä ottaa vastaan kansainvälisiä asiakkaita.
- Luodaan investoinneille edellytyksiä, ml. kaupunkiympäristöt
- Kehitetään tapahtumaosaamista ja sen liiketoimintakulttuuria.
- Tuetaan ja vahvistetaan kv. matkailumarkkinointia painottuen Eurooppaan ja sen lähialueisiin.
- Kehitetään matkailun alueellista organisoitumista ja/tai alueorganisaatorakennetta
- Mahdollistetaan ja tuetaan tarvelähtöistä ylläalueellista verkostoa sekä Visit Finland -yhteistyötä.
- Edistetään matkailun kestävästä saavutettavuutta.

MATKAILU

Korona-ajan matkailua kannattelivat kotimaiset matkailijat. Erityisesti luontomatkailukohteet olivat suosiossa. Korona-ajan hellitettyä, matkailutoimiala kärsii paikoitellen työvoimapulasta ja paikoitellen kävijämäärien laskua on ollut toimialan eri sektoreilla n. 10–20 %. Uusia investointeja on suunnitteilla, mm. Tahkolle, Kuopioon ja Tervoon. Matkailuinvestointeja tuetaan vakiintuneiden matkailukohteiden ohella myös kaupunkiympäristöihin.

→ Saavutettavuuden, ml. digitaalinen saavutettavuus, eteen on tehtävä yhä jatkuvasti työtä.

ÄLYKÄS VESIJÄRJESTELMÄ

Puhdas vesi ja veteen liittyvät käyttöjärjestelmät ovat turvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta keskeisiä. Maakunnan vesiosaamisen tavoitteena on vesijärjestelmien kokonaisvaltainen hallinta ja optimointi digitaalisten menetelmien avulla sekä vesi-intensiivisen teollisuuden toimintaedellytysten varmistaminen jätevesiteknikkaa kehittämällä. Lisäksi tavoitteena on varmistaa vesihuoltotekniikan osaajien ja osaamisen riittävyys sekä kiihdyttää innovaatioekosysteemien avulla vesiteknologiaan liittyvien innovaatioiden toteuttamista ja pääsyä markkinoille.

- Kuopio Water Cluster toimii innovaatioalustana vesialan osaamiselle.
- Vesiturvallisuuden ja huoltovarmuuden korostuminen muuttuvan maailmantilanteen myötä.
 - Kehitetään vesi- ja jätevesijärjestelmien digitaalista dokumentointia, hallintaa ja optimointia, digitaalisia mittaus- ja ohjausmenetelmiä.
 - Kehitetään vesi-intensiivisen teollisuuden, maatalouden ja metsätalouden vesiprosessien ympäristön kuormituksen vähentämistä, energian ja materiaalien talteenoton lisäämistä mm. osana kiertotalouden kehitystä.
 - Edistetään vesiteknologia-alan yritysten palvelu- ja teknologiavientiä.
 - Edistetään vesialan ja vesilaitosten työvoiman osaamista.
 - Tuetaan Kuopio Water Clusterin kansainvälistä toimintaa.
 - Kytetään vesialan osaaminen kehitettävään turvallisuusalan klusteritoimintaan.

BIOJALOSTUS

Biojalostuksen ja kiertotalouden kehittämisen tavoitteena on luonnonvarojen ja muiden materiaalien kestävämpi käyttö sekä fossiilisten raaka-aineiden käytöstä irrottautuminen. Venäjän hyökkäys Ukraina on vaikuttanut energian ja raaka-aineiden saatavuuteen sekä hintaan. Yksi tavoitteista on eri materiaalien logistiikan ja uudelleenkäytön kehittäminen. Samalla tulee tukea ja kehittää uusia kiertotalouden mukaisia palveluja, kuten lainaus-, vuokraus- ja jakamislustapalveluja.

Digitaalisilla menetelmillä ja tekoälyllä uudistetaan ja tehostetaan prosesseja, materiaalien logistiikkaa ja kierrätystä. Biojalostuksella ja kiertotaloudella parannetaan yritysten kustannus- ja materiaalitehokkuutta sekä kannattavuutta.

- Omavaraisuutta on parannettava kaikilla sektoreilla, huoltovarmuus ja kokonaiskestävyys huomioiden.
 - Tuetaan toimenpiteitä bio- ja kiertotalousklusterin kokoamiseksi ja käytännön toiminnan kehittämiseksi.
 - Tuetaan kiertotalouden mukaisia palvelu- ja tuotekonsepteja sekä digitaalisia alustoja.
 - Tuetaan biomassojen jalostusta arvokkaammiksi tuotteiksi.

- Kehitetään bioprosessien mittaus- ja ohjaustekniikoita.
- Kehitetään biokaasun tuotannon taloudellisia ja teknisiä toimintaedellytyksiä ja edistetään investointeja.
- Edistetään biokaasumarkkinoita ja jakeluinfraa.
- Kehitetään kiertolannoitteita ja kasvinsuojelua.
- Kehitetään biomassojen ja niistä jalostettavien tuotteiden kestäviä logistiikkaketjuja.

KEHITTÄMISEN KÄRJILLE YHTEISET TEEMAT

Alla esitetään ne toimenpiteet, jotka kytkeytyvät Pohjois-Savon kaikkien elinkeinopoliittisten kärkien kehittämiseen ja joihin kahden seuraavan vuoden aikana tulee kohdistaa kehittämistoimenpiteitä.

ICT & digitaalisuus

- Tuetaan toimenpiteitä, jotka vahvistavat uusien digitaalisten palvelujen kehittämistä ja käyttöönottoa sekä saatavuutta.
- Hyödynnetään dataa elinkeinoelämän edistämässä kaikilla aloilla, mm. liikenne.

Ilmasto & kiertotalous & kestävä kehitys

- Tuetaan alueen toimijoiden, kuten kuntien, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyötä vahvan ilmastokulttuurin luomisessa sekä ilmastotyössä.
- Tuetaan kiertotalouden ja ilmastotavoitteiden mukaisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan luonnonvarojen kestävä käyttö sekä energia- ja materiaalivirtojen nykyistä tehokkaampi käyttö.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan hiilivarastoja sekä kasvillisuuden ja maaperän hiilensidontakykyä.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla korvataan fossiilisia polttoaineita ja parannetaan energiatehokkuutta sekä energian kestävää käyttöä, mm. bioenergian kestävä käyttö, geoenergia, hukkalämpöjen hyödyntäminen, aurinkoenergia ja tuulivoima.
- Tuetaan yhteistyöhankkeita ilmastomuutokseen sopeutumiseksi ja

- varautumiseksi sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.
- Edistetään kestävästä liikkumisesta ja energiatehokkaita kuljetuksia.

Osaaminen & työvoima

- Vahvistetaan uusia ammatillisen ja yrityslähtöisen koulutuksen malleja, koulutuksen saavutettavuutta ja oppisopimuskoulutusta sekä tuetaan työssäoppimista.
- Vahvistetaan oppilaitosten, elinkeinoelämän ja työmarkkinajärjestöjen strategista kumppanuutta osaajien saamisen varmistamiseksi maakuntaan.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla edistetään kansainvälisten osaajien työllistymistä alueen yrityksiin sekä kehitetään toimenpiteitä kausityövoiman saatavuuden turvaamiseksi
- Tuetaan nuorten työpohjuja sekä yrityslähtöistä työvalmennusta.
- Tuetaan työssäjaksamista kehittämällä työterveyttä, työhyvinvointia ja –turvallisuutta.
- Lisätään työntekijöiden uudelleenkoulutusta, kehitetään uusia työelämäkäytäntöjä ja vetovoimaisia työpaikkoja sekä tuetaan työelämän uudistamista ja osaamisen vahvistamista jatkuvan oppimisen koulutuksella.
- Käynnistetään osaamistilikokeilun valmistelu vaikeasti työllistyvien tueksi.
- Tuetaan kokeiluja ja uusia malleja järjestää työvoima- ja elinkeinopalvelut.

Hyvinvointi & kulttuuri

- Tuetaan toimenpiteitä, jotka vahvistavat mielen hyvinvointia ja riippuvuuksien ehkäisyä sekä edistetään terveellisiä elintapoja.
- Edistetään väestön hyvinvointia ja terveyttä lisäämällä asukkaiden ja palvelunkäyttäjien roolia ja osallisuutta palveluiden ja rakenteiden suunnittelussa.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla tunnistetaan eriarvoistumiseen liittyviä esteitä ja asenteita sekä kehitetään malleja niiden voittamiseksi sekä tuetaan toimenpiteitä syrjäytymispolkujen katkaisemiseksi.

- Testataan uusia tapoja järjestää palveluja, uudet etä- ja kumppanuusmallit, osallisuuden lisääminen.
- Rakennetaan julkisen sektorin yhteistyötä ja uudenlaista kumppanuutta yritysten ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteena toimivat ja alueellisesti saavutettavissa olevat palvelut.

- Tuetaan toimenpiteitä, jotka edistävät kulttuurialan työllisyyttä asukkaiden hyvinvointia edistävissä kuntien palveluissa ja kuntouttavissa SOTE-palveluissa.
- Vahvistetaan kuntien välistä kulttuurin verkostoa ja kehitetään taiteen alan alueverkostoja sekä luodaan uusia hankintarakenteita ja toimintamalleja.
- Kulttuurialan yhteistyön ja verkoston vahvistamiseksi tuetaan maakunnan kulttuuristrategian toimeenpanoa ja selvitetään maakunnallisen koordinaation toteutusmalleja.
- Vahvistetaan kulttuurin merkitystä uudistuvien kuntien elinvoima- ja vetovoimatekijänä.
- Tuetaan vetovoimaisten kulttuurisisältöjen, alueen kulttuuriperinnön sekä elinvoimaisten tapahtumien tuotteistamista, liiketoimintaa ja digitaalisten tuotantojen ja jakelualustojen kehittämistä.

Innovaatiot & yrittäjyys & kasvu

- Edistetään kansainvälisiä kumppanuuksia ja verkostoihin osallistumista.
- Vahvistetaan kärkiyritysten kansallisia alihankintaverkostoja.
- Edistetään tki-toimintaa erityisesti tukemalla pk-yritysten uusien tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, pk-yritysten aktivoimista tki-toimintaan, edistetään verkostoyhteistyötä (yritysten välinen ja yritysten, tutkimus- ja oppilaitosten välinen yhteistyö).
- Edistetään uuden ja monimuotoisen yritystoiminnan syntyä sekä edistetään alkuvaiheen yritysten rahoituksen saatavuutta.
- Kehitetään hankintaosaamista ja edistetään innovatiivisia hankintoja.
- Tuetaan luovan osaamisen hyödyntämistä yrittäjyyden ja

ajattelutapojen uudistamisessa.

- Selvitetään luovien alojen, kulttuurin, matkailun ja tapahtuma-alan tietopohjaa sekä aluetaloudellisia vaikutuksia ekosysteemityön pohjaksi.
- Tuetaan työvoima- ja elinkeinopalvelujen järjestämisen uusia toimintamalleja.

Saavutettavuus & aluerakenne

- Parannetaan maakunnan vetovoimaa kehittämällä taajamien elinvoimaisuutta, erityisesti digitaalisilla ratkaisuilla.
- Tuetaan elinkeinoelämän kilpailukykyä logistiikkakustannuksia ja päästöjä alentavilla pienimuotoisilla liikennehankkeilla (liikenteen solmukohdat, muut liikennejärjestelyt ja kuljetusketjut).
- Edistetään sähköistä lentoliikennettä (ml. Varkauden, Iisalmen, Rautavaaran lentopaikat)
- Tuetaan toimivien tietoliikenneyhteyksien saamista maakuntaan.
- Edistetään kestävästä liikkumisesta mm. edistämällä kuntien kävely- ja pyöräilyhankkeita.
- Edistetään eri liikennemuotojen välisten vähäpäästöisempien kuljetusketjujen toimivuutta.
- Tuetaan uusia digitaalisia liikennepalveluita erityisesti maaseutumaisille alueille.

Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2022–2025 sekä sitä täsmentävä maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2023–2024 linjautuvat maakunnan kehittämistavoitteita, -toimenpiteitä ja kehittämiseen tarkoitettujen rahoituksen kohdentamista. Keskeisiä toimeenpanon välineitä ovat EU:n kehittämisohjelmat sekä kansalliset ohjelmat ja sopimukset.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma

Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelma-asiakirja linjaa Suomen saaman EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen kohdentamisen. Ohjelma sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) toimet. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet on sisällytetty erikseen ohjelmaan v. 2022 syksyllä tehdyllä ohjelmanmuutoksella. Ohjelma koskee Manner-Suomea.

Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelman läpileikkaavia painopisteitä ovat kestävä kehitys, sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus, digitalisuus, kansainvälistyminen, ilmastonmuutos ja innovatiivisuus. Nämä sisältyvät kaikkeen toimintaan. EAKR-rahoituksesta 35 prosenttia kohdistetaan ilmastotoimenpiteisiin.

Ohjelmassa on tässä vaiheessa kuusi toimintalinjaa + JTF:

1. **Innovatiivinen Suomi (EAKR):** Tavoitteena on edistää alueiden ja yritysten elinkeino- ja työelämälähtöisiä tutkimus- ja innovointivalmiuksia ja uusien teknologioiden käyttöönottoa. Rahoituksella vauhditetaan pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä. Lisäksi tavoitteena on hyödyntää digitalisaatiota kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi.
2. **Hiilineutraali Suomi (EAKR):** Tavoitteena on edistää energiatehokkuutta ja kiertotaloutta sekä vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Rahoitusta kohdennetaan myös

3. **Saavutettavampi Suomi (EAKR):** Tavoitteena on tukea pk-yritystoimintaa Itä- ja Pohjois-Suomessa kehittämällä paikallista tieliikenneinfrastruktuuria harvaan asuttujen alueiden erillisrahoituksella.
4. **Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi (ESR+):** Tavoitteena on tukea työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, jatkuvaa oppimista ja joustavia koulutuspolkuja.
5. **Sosiaalisten innovaatioiden Suomi (ESR+):** Tavoitteena on tukea lastensuojelun asiakkaana olevien sekä erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten elämäntilannetta ja pärjäämistä.
6. **Aineellista puutetta torjuva Suomi (ESR+):** Tavoitteena on auttaa heikommassa asemassa olevia tarjoamalla tukea elintarvikkeiden ja perushyödykkeiden hankintaan. Samanaikaisesti pyritään tarjoamaan muita palveluja, joilla avunsaajien tilannetta parannetaan.
7. **Oikeudenmukainen siirtymä (JTF)**

Toimenpiteitä rahoitetaan kolmesta rahastosta:

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) keskittyy erityisesti pk-yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen, sekä elinkeinolähtöiseen tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoimintaan. TKI-toiminnan tavoitteena on elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen, uudet tuotteet, palvelut ja niiden kaupallistaminen. Erityisen painoarvon saavat energiatehokkuuteen, kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen, ilmastonmuutoksen torjuntaan, kiertotalouteen sekä digitaaliseen murrokseen liittyvä TKI-toiminta ja yritystoiminnan kehittäminen. Lisäksi EAKR tukee pk-yritysten investointeja tukevaa liikenneinfrastruktuuria Itä- ja Pohjois-Suomessa. Ilmastotoimiin tulee kohdentua vähintään 35 prosenttia EAKR-toimista.

Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) tähtäimessä on saada käyttöön koko Suomen työvoimapotentiaali ja edesauttaa työpaikkojen ja työvoiman kohtaamista. ESR+ -toimilla muun muassa kehitetään työllisyyttä, jatkuvaa oppimista ja osallisuutta tukevia palveluja. Tavoitteena on parantaa koulutuksen laatua ja tarjontaa, osaamisen ennakointia, sekä työelämän laatua. Rahastossa painotetaan aiempaa enemmän sosiaalista osallisuutta eli kaikkein heikommassa asemassa olevien työelämäedellytysten parantamista. Erityistä huomiota kiinnitetään myös sosiaalisten innovaatioiden synnyttämiseen ja juurruttamiseen. Tässä kohteeksi on valittu lastensuojelunuoorten palveluiden kehittäminen. ESR+-toiminnassa uutena elementtinä on aineellinen apu, joka tarkoittaa tukea ruoan tai perushyödykkeiden ostoon. Aineellisen avun yhteydessä tarjotaan aina myös muuta apua, jolla pyritään henkilön kokonaistilanteen parantamiseen.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF) on uusi rahasto ja sen toimet kytkeytyvät alueiden hallittuun luopumiseen energiaturpeen käytöstä. JTF:n tuella mm. luodaan uusia ja korvaavia työpaikkoja ja monipuolistetaan alueen elinkeinorakennetta. Lisäksi sillä voidaan tukea turvesoiden ennallistamista ja ehkäistä ympäristölle aiheutuvia haittavaikutuksia. JTF ei ole tarkoitettu turveyrittäjien suoriin tukitoimiin. JTF-toimet perustuvat maakuntakohtaisiin alueellisiin suunnitelmiin. Rahaston toimenpiteet käynnistyvät vuoden 2023 alkupuolella.

Pohjois-Savon maaseudun kehittäminen

Pohjois-Savon maaseutua kehitetään vuonna 2023 käynnistyvän uuden CAP-rahoituskauden välineillä. Käynnistyminen alueellamme toteutuu valtakunnallisen aikataulun mukaisesti. Uuden rahoituskauden rahoitusvälineiden tarjoamat mahdollisuudet ja niistä tiedottaminen asiakkaille ovat keskeisiä toimenpiteitä. Rahoituskauden sujuva käynnistyminen mahdollistaa rahavarojen tehokkaan ja tuloksellisen käytön. Varojen jako alueille ja käytettävät kriteerit tarkentuvat vuoden 2023

aikana. Pohjois-Savo on tehnyt maa- ja metsätalousministeriölle esityksen rahoitustarpeista (luku 6).

Suomen CAP-suunnitelmaa täydentävä Pohjois-Savon alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2023–2027 sisältää kolme keskeistä painopistettä. Ruokajärjestelmän kehittämisen päämääränä on vahvistaa kannattavaa, kestäväää ja kehittyvää maataloutta sekä ruokajärjestelmää. Tavoitteena on erityisesti vahvistaa alkutuotannon asemaa elintarvikeketjussa. Koko ruokaketjussa korostuu etenkin huolto- ja ruokaturva. Ympäristö ja ilmasto painopisteessä tarkoituksena on tuottaa ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillintään ja torjuntaan. Maaseudun elinvoimaa kehitetään tukemalla maaseutuyrityksiä, yrittämisen edellytyksiä, elinvoimaisuuden säilyttämistä sekä parantamalla maaseudun palveluiden saavutettavuutta. JTF-rahastolla edistetään teknologista muutosta ja sen mukanaan tuomia uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Alueiden ja erityisesti maaseudun elinvoimaisuutta kehitetään samalla kun siirrymme kohti vähähiilistä tulevaisuutta.

Järvi-Suomessa toteutetaan vuoden 2023 alussa uudenlainen ideahaku rahoittajien välisenä yhteistyönä. Tavoitteena on saada kestäväää siirtymää edistäviä kehittämishankkeita Etelä-Savon, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan ELY-keskusten muodostamalle Järvi-Suomen alueelle.

Maaseutuohjelman etenemistä käsitellään kaksi kertaa vuodessa MYR:n kokouksissa ja kehittämishankkeet käsitellään rakennerahastohankkeiden kanssa yhteisessä maakuntaliiton ja ELY-keskuksen hankevalintaryhmässä.

Kuopion kaupunkiseudun maankäytön, liikenteen ja asumisen (MAL)-sopimus 2021–2031

MAL-sopimuksissa sovitetaan yhteen kaupunkiseutujen tärkeimpiä maankäytön, asumisen ja liikenteen järjestämisen kysymyksiä. Keskeinen tavoite on ilmastonmuutoksen hillitseminen. MAL-sopimusmenettelyn tarkoituksena on vahvistaa kaupunkiseudun kuntien välistä

yhteistyötä ja toisaalta syventää kaupunkiseudun ja valtion kumppanuutta.

Kuopion kaupunkiseudun kuuden kunnan (Kuopio, Siilinjärvi, Suonenjoki, Leppävirta, Lapinlahti ja Tuusniemi) MAL-sopimus on laadittu vuosille 2021–2031. Sopimuksessa määritellään seudun tavoitetila ja seuraavien 11 vuoden kehityspolku sekä konkreettiset ja vaikuttavimmat maankäyttöä, asumista ja liikennejärjestelmän kehittämistä koskevat toimenpiteet, jotka edellyttävät kuntien keskinäistä yhteistyötä tai kuntien ja valtion yhteistyötä. Sopimus tarkistetaan rullaavasti eduskuntavaalikausittain eli voimassa oleva sopimus koskee vuosia 2021–2023.

Sopimusosapuolina ovat Kuopion seudun kuntien kanssa ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Väylävirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Pohjois-Savon liitolla on asiantuntijarooli.

Kuopion seudun MAL-sopimuksen toimenpiteillä luodaan edellytyksiä seudun tarvetta vastaavalle monipuoliselle asuntotonttitarjonnalle ja asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteensovittamiselle ja kehittämiselle. Tavoitteena on edistää vähähiilistä ja kestävästä yhdyskuntarakennetta ja sitä tukevaa liikennejärjestelmää ilmastonmuutoksen torjumiseksi sekä mahdollistaa sujuva arki, työmarkkinoiden toimivuus ja elinkeinoelämän elinvoimaisuus. Tavoitteena on torjua segregatiota ja asunnottomuutta sekä edistää asuinalueiden monimuotoisuutta ja alueiden asutokannan monipuolisuutta. Tavoitteena on kasvattaa kestävien liikkumismuotojen osuutta liikennesuoritteesta, parantaa liikenneturvallisuutta ja lisätä työpaikkojen ja palveluiden saavutettavuutta. Seudun ulkoista saavutettavuutta edistävät suuret toimenpiteet eivät kuulu MAL- sopimuksen piiriin.

Kunnat laativat kaupunkiseutusunnitelman 2030+ yhteistyössä ELY-keskuksen ja Pohjois-Savon liiton kanssa. Tässä yhteisessä prosessissa määritellään kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen kehittä-

misen periaatteet, kaupunkiseudun liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteensovittamisen periaatteet sekä kaupunkiseudun viherrakenne ja sen kehittämisen periaatteet. Samalla laaditaan Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040.

Kuopion kaupungin ja valtion välisen innovaatioekosysteemisopimuksen toteuttaminen

Kuopion kaupunki on sopinut valtion kanssa kestävän kaupunkikehittämisen teeman mukaisen Kuopion innovaatioekosysteemisopimuksen ajalle 2021–2027. Sopimuksen sisältö kohdistuu:

1. **Terveys- ja hyvinvointiteknologian (terveyden ja hyvinvoinnin älykkäät ratkaisut; älykkäät ratkaisut henkilökohtaiseen ravitsemukseen; sekä terveysdata-alustat (terveystietopalvelut, E-DIH) ja**
2. **Vesiosaamisen (älykkäät vesihuollon ratkaisut; ja älykkäät talteenottoprosessit ja nollapäästätehtaat vesien käsittelyssä) kehittämiseen.**

Kuopion ekosysteemisopimuksen toteuttamiseen kohdennetaan Uudistava ja osaava Suomi 2021–2027 Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) -rahoitusta. EAKR-tuen määrä on indikaatiivisesti 450 000 €/v kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa tarkastellaan tulosten perusteella. Toiminta käynnistettiin vuonna 2021 alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen rahoituksella (200 000 euroa).

Kuopion kaupunki on nimennyt johtoryhmän, jossa ovat edustettuina Kuopion kaupunki ja muita keskeisistä ekosysteemisopimuksen toteuttamiseen liittyvistä aluehallinnon, elinkeinotoiminnan, koulutuksen ja tutkimuksen toimijoista sekä linkittyvistä sidosryhmistä. Pohjois-Savon liiton edustaja on johtoryhmässä asiantuntijana. Johtoryhmä vastaa sopimuksessa mainittujen strategisten painopisteiden

mukaisten toimenpiteiden valinnasta ja tavoitteiden seurannasta. Johtoryhmän Kuopion kaupungin edustajat tekevät rahoituksen käyttöön kohdentuvat hankevalinnat. Pohjois-Savon liitto vastaa rahoitettavien hankkeiden lain- ja ohjelmanmukaisuudesta ja tekee rahoituspäätökset.

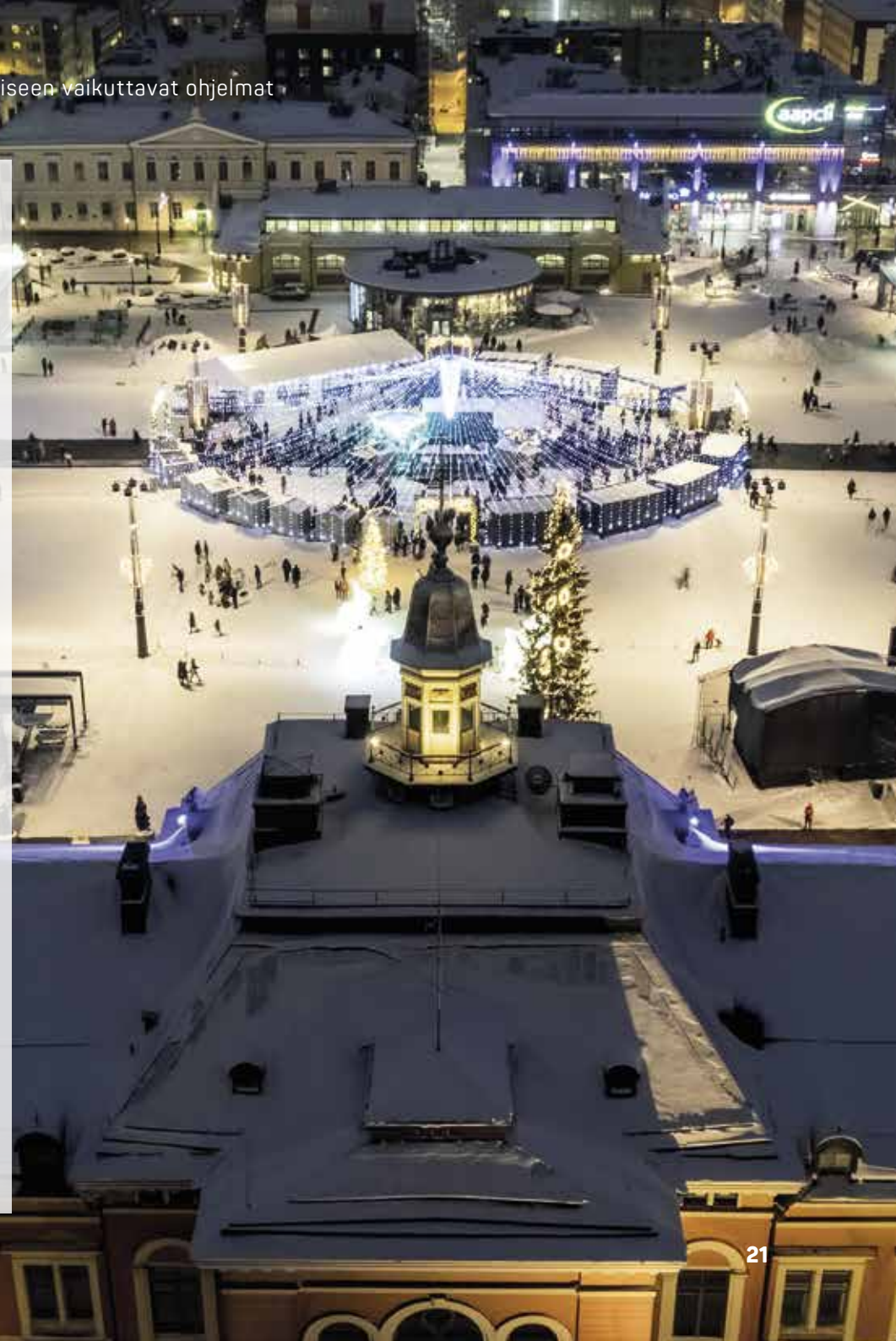
Sopimuksen tavoitteet ja toimenpiteet ovat hyvin linjassa Pohjois-Savon maakuntaohjelman 2022–2025 tavoitteiden kanssa.

Seutukaupunkipoliittiset toimet

Seutukaupungit ovat seutunsa ja talousalueensa keskuksia, mutta eivät ole maakuntien keskuksia. Seutukaupungeissa asuu liki miljoona asukasta ja niissä on yli 60 000 yritysten toimipaikkaa. Pohjois-Savossa on kolme seutukaupunkia, lisalmi, Varkaus ja Suonenjoki. Seutukaupunkien merkitys aluetaloudelle on suuri ja niiden vientituloilla on merkitystä myös kansallisesti.

Suomen hallitus tukee seutukaupunkien elinvoimaa ja menestystä seutukaupunkiohjelman toimeenpano-ohjelman mukaisesti. Se rakentuu omaehtoiselle kehittämiselle, sopimukselliselle kumppanuudelle ja verkostokehittämiselle. Se tarjoaa mahdollisuuden rakentaa tiiviimpää, verkostomaisempaa ja teemapohjaisempaa yhteistyötä erilaisten kaupunkien ja alueiden välillä ylittämällä maakuntarajat. Esimerkkinä lisalmen koordinaatiovastuulla toteutettava 10 seutukaupungin verkostohanke seutukaupunkien innovaatioekosysteemiverkoston kehittämiseksi vuosina 2021–2023 (rahoitus: Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen määräraha/Työ- ja elinkeinoministeriö).

Seutukaupungit ovat kiinteä osa kansallista kaupunkipoliittikan kokonaisuutta. Pohjois-Savon liitto tukee toimillaan seutukaupunkien elinvoimaa.

ITÄ- JA POHJOIS-SUOMEN YHTEISET EDUNAJAMISASIAT

Monipaikkaisuuden tunnistaminen lainsäädännössä ja toimenpiteitä sen tukemiseksi

Nykyajalle on ominaista monipaikkainen, liikkuva elämäntapa. Pendelöinti ja etätööt ovat tätä päivää. Koronakriisi on lisännyt kotimaan matkailua ja vahvistanut monipaikkaisuuden merkityksellisyyttä. Kaupunkiseuduilla asuvat ihmiset ovat halunneet monipaikkaista elämäänsä mm. muuttamalla vapaa-ajan asuntoja ympärivuotisiksi sekä varustamalla niitä tietoliikenteen ja energia- ja vesiliittymien avulla toimivammiksi. Tämä mahdollistaa arjen ja työn jakamisen vakituisen asunnon ja vapaa-ajan asunnon tai kakkosasunnon välillä.

Tämä tilastoissa näkymätön väestö ei näy lainsäädännössä, jossa sidonnaisuus yhteen kotikuntaan on verotuksen, eri palvelujen, järjestelmien ja tilastojen peruslähtökohta. Liikkuva väestö vaikuttaa alueiden elinvoimaisuuteen ja tarpeisiin, mutta se ei näy palveluiden mitoituksessa tai infrastruktuurin kehittämisen perusteissa. Menestyvän maa- ja metsätalouden, korkeatasoisen osaamisen ja niihin liittyvän yritystoiminnan avulla turvataan ruoka- ja energiahuolto maan kaikilla alueilla. Koko Suomen kannalta on elintärkeää pitää yllä palveluita ja taata hyvin toimivat tietoliikenne- ja kulkuyhteydet koko maassa.

Elämän monipaikkaistuminen tulee ottaa huomioon v. 2023 aloitettavan uuden hallituksen ohjelmassa ja yleisenä periaatteena kaikilla hallinnonaloilla ja kaikessa lainsäädännössä. Tarvitaan uudenlaisia verotus- ja palveluratkaisuja, joilla turvataan harvaan asuttujen alueiden kuntien elinvoima ja mahdollisuudet järjestää julkisia palveluita. Digitalisaation tuomien mahdollisuuksien myötä e-kuntalaisuus tulee selvittää esimerkiksi Viron mallin mukaan.

Lisäksi tarvitaan myös elinkeinoelämää hyödyttäviä valtakunnallisia päätöksiä, joilla tuetaan harvaan asuttujen alueiden yritysten pärjäämistä. Näitä ovat esimerkiksi investointi- ja palkkatuet ja takausinstrumentit. Yhteisöllisyyttä tukevaa järjestötoimintaa ei pidä kahlita

liialla sääntelyllä, vaan yhteiskunnan tulee kannustaa ihmisten omaehtoista toimintaa. Erityisen huomion kohteeksi on otettava vähäliikenteisen tie- ja rataverkon arvo huoltovarmuudelle ja ylipäättään maamme materiaalitaloudelle.

Valtion toimintojen ja julkisten palveluiden alueellinen saatavuus ja vahvistaminen

Nykyisessä hallitusohjelmassa todetaan, että valtion työtehtäviä organisoidaan monipaikkaisesti ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta hyödyntäen. Lisäksi voimassa olevan lainsäädännön (567/2002, 349/2008) mukaan valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamisessa on otettava huomioon olemassa olevat ja kehittyvät osaamis- ja toimintokeskittymät. Keväällä 2020 valmistuneessa alueellistamisen uudistamisen strategiassa esitetään, että valtion läsnäolo alueilla perustuu vastaisuudessa entistä vahvemmin palvelujen ja viranomaisten tehtävien järjestämisen tarpeeseen. Digitaalisuus ja paikkariippumattoman työ luo uusia mahdollisuuksia työn ja palveluiden joustaville järjestämismuodoille ja asumisen monipaikkaisuudelle.

Valtion läsnäolo korvaa terminä alueellistamisen, ja painotus siirtyy yksittäisten yksiköiden sijoittamisesta palvelutarpeisiin ja uudistuviin toimintamalleihin. Uudet linjaukset eivät saa tarkoittaa sitä, että perinteiseen alueellistamiseen liittyvät mahdollisuudet unohdetaan. Tulevaisuudessa perustettavien valtion yksikköjen, lupatoimintojen sekä tutkimuslaitosten sijoittamisessa ja toimintojen ja tehtävien suunnittelussa on otettava huomioon olemassa olevat ja kehittyvät osaamis- ja toimintokeskittymät, palveluiden tarve sekä toimintaympäristön tuntemus. Toimintojen maantieteellinen sijoittuminen ja hajautetut toiminnot edistävät maan tasa-arvoista alueellista kehitystä ja lisäävät työllisyyttä maan eri osissa. Alueellistamistoimenpiteitä tulee kohdistaa Itä- ja Pohjois-Suomeen niiden osaamiskeskittymien vahvistamiseksi. Myös valtion toimintojen supistusten vaikutukset on huomioitava päätöksissä.

Alueellistamistoimenpiteitä koordinoiva alueellistamisen koordinaatioryhmä pyysi 15.4.2020 kutakin maakunnan liittoa kuvaamaan lyhyesti keskeisimmät osaamis- ja toimintokeskittymänsä sekä tekemään esitykset valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamisesta tai vahvistamisesta maakuntansa alueella. Liittoja pyydettiin priorisoimaan vastauksessaan kolme keskeisintä osaamis- ja toimintokeskittymää sekä näitä tukevaa esitystä valtion yksiköistä tai toiminnoista. Maakuntien tekemät alueellistamisesitykset kytkeytyvät maakunnissa jo olemassa olevaan osaamiseen ja vahvuuksiin, joita valtion toiminnot täydentäisivät ja omalta osaltaan vahvistaisivat. Alueellisia osaamiskeskittymiä tulee tukea vahvistamalla valtion toimintoja Itä- ja Pohjois-Suomessa maakuntien esitysten mukaisesti. Esitykset tulee huomioida valtion alueellista läsnäoloa suunniteltaessa ja päätöksiä tehtäessä. Lainsäädännön tulee olla alueellistamista mahdollistava, ei rajoittava.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 on aiheuttanut EU:n ja Venäjän ja Suomen ja Venäjän taloussuhteiden katkeamisen. Tästä seuraa valtaviin materiaalivirtojen ohjautuminen uudelleen sekä erityisesti yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamisen tarve, mihin voimavarat löytyvät hyvin selkeästi maakunnista, niiden osaamiskeskittymistä ja maaseutumaisilta alueilta.

Kattava laajakaistaverkko koko Suomeen monipaikkaisten ja hajautettujen toimintojen ja työn mahdollistamiseksi

Koko Suomeen tulee rakentaa kattava valokuituverkko sekä nostaa yleispalveluvelvoitteen tiedonsiirtonopeutta 100 Mbit/s tasolle. Digitaalisen infrastruktuurin kansallisen strategian 2025 mukaan digitaalinen infrastruktuuri edistää kilpailukykyä ja hyvinvointia mahdollistamalla jo tämän päivän digitaalisten palvelujen laajan käyttöönoton lisäksi tulevaisuuden ilmiöiden hyödyntämisen niin yksityisissä kuin julkisissakin palveluissa. Strategiaassa asetettu tavoitetaso on sama kuin EU:n asettama; vuoteen 2025 mennessä tulisi kaikkialla Suomes-

sakin olla saatavilla 100 Mbit/s yhteydet, joiden nopeus on mahdollista nostaa 1 gigabittiin ja myös keinot tavoitteen saavuttamiseksi.

Valtion talousarviossa tulee turvata valtion tukirahoitus kaikille toteuttamiskelpoisille hankkeille nopeiden valokuituverkkojen rakentamiseksi koko Suomen kattavaksi. Kunnilla ja rakentavilla operaattoreilla tulee olla varmuus jatkaa hankkeita ja kehittää alueensa palveluja suunnittelemallaan tavalla. Verkon rakentamisen vauhdittamista kunnilta vaadittavista kuntaosuuksista on luovuttava, ja tuen on tultava kokonaan valtiolta. Ehdoton vaatimus kuntaosuudesta ei saa asettaa kuntalaisia eriarvoiseen asemaan eikä estää valtion tuen saamista hankkeille. Laajakaistarakentamisen rahoitus on saatava entistä paremmalle tasolle, eri rahoituslähteitä hyödyntäen.

Uudessa kansallisessa laajakaistan valtiorahojelmassa tuen taso ja tukikelpoisten kustannusten määritelmien tulee olla samankaltaiset kuin maaseutuohjelman kyläverkkohankkeissa. Infran yhteisrakentamista ja kustannustehokkuutta edistetään velvoittamalla sähköverkko-yhtiöt ja teleoperaattorit jakamaan tulossa olevat hankkeensa yhteisrakentamisportaalisissa siten, että eri toimijat pääsevät mukaan ja vältetään päällekkäinen maankaivuutyö.

Alueellisen lentoliikenteen kehittäminen

Alueellisen lentoliikenteen kehittämisellä vahvistetaan koko maan talouskasvua ja alueiden kansainvälistä saavutettavuutta. Suomen elinkeinoelämän näkökulmasta on erittäin tärkeää, että kaikki Suomen lentoasemat pidetään toiminnassa. Niiden kasvu ja toimintaedellytykset voidaan turvata vain lentoliikennettä kehittämällä. Nopeiden yhteyksien puute aiheuttaa myös riskejä terveydenhuollon, potilasturvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta. Lentoliikenteen tuoma saavutettavuus on tärkeä edellytys monipaikkaisuuden kehittämiselle.

Alueiden saavutettavuutta tulee kehittää pitkäjänteisesti strategisena kokonaisuutena ja lentoliikennettä tulee tarkastella sekä lentoasemien vaikutusalueiden, lentoyhtiöiden että lentoaseman ylläpitäjien

näkökulmista. Tavoitteena on kehittää nykyistä lentoasemaverkostoa ja turvata siihen kuuluvien lentoasemien toimintaedellytykset pitkäjän- teisesti. Finnair Oyj:n yksittäisillä päätöksillä ei tule vaarantaa maakun- tien elinkeinoelämän vakautta ja toimintaympäristön ennustettavuutta. Liikennöinti on toteutettava markkinalähtöisesti.

Lentoliikenteen kehittämiseen alueilla halutaan panostaa. Aluei- den, lentoyhtiöiden ja lentoaseman ylläpitäjän yhteistyötä on paran- nettu ja etsitty yhdessä kaikkia osapuolia hyödyntäviä toimintamalleja. Tätä työtä on jatkettava systemaattisesti. Nykyisen lentoasemaver- koston toiminnasta ja lentoliikenteen jatkuvuudesta tulisi saada var- muus pitkällä aikajänteellä, jotta alueen elinkeinoja ja lentoyhteyksiä voidaan kehittää suunnitelmallisesti.

Kainuussa, Keski-Pohjanmaalla, Lapissa ja Pohjois-Karjalassa on hyvät kasvunäkymät mm. metsä-, teknologia- ja kemianteollisuuden sekä energiatoimialojen, kansainvälisen matkailun ja arktisen kehityk- sen ansiosta, joten niiden lentokentille kulkevaa lentoliikennettä ei saa päästää häviämään koronavirusepidemian vuoksi. Valtion määrärahaalla on vuonna 2021 käynnistetty säännölliset lentoyhteydet viidelle maa- kuntakentälle.

Samoin on tuettava koko Itä- ja Pohjois-Suomen lentoliikenteen uudistumista, lentokenttien monipuolisempaa käyttöä sekä räätälöidä palvelujärjestelmää niin, että lentoliikennettä voidaan hoitaa myös pie- nemmällä kalustolla. Vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeen aloittavan hallituksen ohjelmassa on otettava huomioon sähköisen lentoliikenteen nopea kehitys, jota kohtaan maakunnissa tunnetaan suurta ja aloitteel- lista kiinnostusta. Jo lähitulevaisuudessa on mahdollista kuljettaa sekä matkustajia että rahtia sähkötoimisilla lentokoneilla. Ne voivat operoida myös reittilentotoiminnan ulkopuolella oleville lentopaikoille, joista mo- net sijaitsevat vientiteollisuuden tai matkailun kannalta tärkeillä alueil- le. Valtion on edistettävä mm. Etälennonjohtoa ja turvallisuusjärjeste- lyjä, että sähköisen lentoliikenteen potentiaali saadaan käyttöön koko maassa.

Kuntien omistamien yrityskiinteistöjen yritystukikelpoisuus

Euroopan komission ryhmäpoikkeusasetus (651/2014) rajoittaa kun- tien omistamien ja osaomistamien kiinteistöjen yritystukikelpoisuut- ta, kriteerinä yli 25 % omistusosuus. Itä- ja Pohjois-Suomen tarve ns. kuntahallien rakentamiseen ja niissä tehtäville muutoksille johtuu useista tekijöistä: pula yksityisistä pääomista, pienten yritysten tarve keskittää oma rahoituksensa tuotantoprosessin kehittämiseen, tarve luoda työpaikkoja alueen luonnollisten vahvuuksien ja resurssien avulla, talouden uudistuminen jne. Lisäksi voimakkaasti kiristynyt pankkisään- tely rajoittaa yritysten rahoitusta. Komission valmistellessa SEUT §§ 107–108 liittyvää muutosta, tuodaan sen tietoon muutostarve: julkisen omistusosuuden asemesta tulisi arvioida alueen kiinteistömarkkinaa, pääomatilannetta ja esimerkiksi kunnallisen kiinteistöyhtiön taseen tai liikevaihdon volyymeja. Asiaa edistetään vuoropuhelulla komission kanssa ja vaikuttamalla v. 2023 jälkeen aloittavan hallituksen ohjel- maan.

Sähkönsiirron kantaverkon vahvistaminen ja kattavuus kaikissa Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa

Osassa Itä- ja Pohjois-Suomea on alueita ja kokonaisia maakuntia, joi- den kannalta Fingridin kantaverkon vahvistamissuunnitelmat eivät ole riittäviä. Tuulivoiman rakentaminen, vetytalous ja muut teollisuuden energiaintensiiviset investoinnit edellyttävät kantaverkon vahvistamis- ta kaikkien IP-alueen maakuntien alueella.

Sähkömarkkinalain uudistuksesta johtuvat seuraukset pitkän verkostoetäisyyden asiakkaille

Sähkömarkkinalain muutoksessa sähkönsiirtoverkkojen toimitusvar- muusvaatimuskriteerien saavuttamisaikojat pidennettiin maaseudun osalta 2036 saakka. Sähköverkkoyhtiöiden omistajille sallittua tuottoa alen-

nettiin energiaviraston valvontamalliin tehtävillä muutoksilla. Tämä tarkoittaa investointien hidastumista merkittävästi. Vaikka pitkien asiakaskohtaisten verkostopituuksien yhtiöiden alueilla taajamat ja kaupungit on jo pääosin saatu toimitusvarmuusvaatimusten piiriin, harvaan asuttujen alueiden asukkaat joutuvat odottamaan nykyaikaista toimintavarmaa ja älykästä sähköverkkoa jopa 2040-luvulle.

Yhteiskunnan kaikkia energiatoimintoja sähköistetään, mikä vaatii verkkojen, niiden ohjaamisen ja kunnossapidon kehittämistä kaikkialla. Mm. sähköinen liikenne, hajautettu uusiutuva sähköntuotanto, kysyntäjousto, monipaikkaisuus sekä kotitalouksien ja yritysten energiankäytön optimointi edellyttävät uudenaikaista sähköverkkoa, joka tulisi olla kaikkien suomalaisten saatavilla. Keinoja voivat olla mm. sähköveron Ruotsin malli (alhaisempi sähkövero harvaan asutuilla alueilla), edullisten ja tehokkaiden säävarmuustoimien lisääminen kannustimena valvontamalliin (verkkojen vierimetsien hoito, lumituhojen ennakko- ja siirtymäajaksi toimitusvarmuuden osalta kiinteistö- tai pienverkko-kohtaiset ratkaisut, joiden merkitys korostuu vallitsevan sähköpulan ja yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvien ulkoisten uhkien mahdollisuuden kasvaessa. Aihepiiri tulee saada perusteelliseen käsittelyyn seuraavan hallituksen muodostamisen yhteydessä käytävissä neuvotteluissa.

Metsien monikäyttöisyyden varmistaminen ja metsäisten maakuntien näkökulma EU:n ympäristö- ja ilmastopolitiikan säädöskokonaisuudessa

Euroopan unionissa metsäpolitiikka kuuluu jäsenvaltioille. Kuitenkin mm. kauppapolitiikassa, ilmasto- ja ympäristöpolitiikassa ja maatalouspolitiikassa on unionin yksinomaista tai jaettava toimivaltaa, mikä vaikuttaa metsäpolitiikkaan ja metsien käyttöön. Unionin metsästrategia asettaa puitteita jäsenvaltioiden toiminnalle. Nyt valmistelussa on laaja "fit for 55"-energia- ja ilmastolakipaketti, jolla pyritään saavuttamaan 55 % päästövähennykset vuoteen 2030 mennessä. Biodiversiteettikadon

torjuminen ja yritysten kestävä rahoitusluokittelu aiheuttavat metsäalalle omia muutosvaatimuksiaan. Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien yhteinen metsätyöryhmä tuottaa ja jakaa tutkimukseen perustuvaa tietoa EU- ja valtiotason päättäjille alueen kestävästä metsätaloudesta sekä metsien monimuotoisuuden ja monikäyttöisyyden yhteensovittamisesta. Tietoa tarjotaan aktiivisesti Suomen hallitusneuvotteluihin keväällä 2023 ja Euroopan parlamentin vaalien yhteydessä puolueille, ehdokkaille ja järjestöille.

Savon ja Karjalan ratojen kehittäminen osana Itärata-kokonaisuutta

Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat ovat sitoutuneet Itärata Oy:n hankkeen mukaisiin päätöksiin ja suunnitelmiin. Itärata on Porvoo-oikoradan lisäksi ja ennen kaikkea Savon ja Karjalan ratojen, niitä yhdistävien poikittaisratojen ja edelleen Pohjanlahden rannikolle johtavien (Kontiomäki-Oulu ja Iisalmi-Ylivieska-radat) kokonaisuus, joka on Suomen materiaalitalouden kannalta äärimmäisen tärkeä järjestelmä. Osana Itärata-kokonaisuutta näiden ratojen välityskykyä (kohtaamispaikat, ratapihat, sillat, turvallisuus jne.) parannetaan, jolloin tavaraliikenteen sujuvampi kulku mahdollistaa rata-ajan vapautumista myös nopeammalle henkilöliikenteelle ja pendelöinnille.

Itä- ja Pohjois-Suomen liikenneväylien tehokas yhdistyminen länteen ja pohjoiseen Euroopan ja Arktisiin liikennekäytäviin

Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja Itämeren heikentynyt turvallisuustilanne asettavat vaatimuksen Suomen "Itämeri-riippumattomista" tehokkaista yhteyksistä. Itä- ja Pohjois-Suomen on valtateiden ja ratojen muodostamalla tehokkaalla ja nykyaikaiseksi rakennetulla väyläverkolla yhdistyttävä nykytilannetta vahvemmin Ruotsin ja Norjan liikenneverkkoon ja erityisesti Norjan Pohjoisiin satamiin. Vuoden 2023 eduskun-

tavaalien jälkeen aloittavan hallituksen on panostettava voimakkaasti EU-rahoituksen (CEF, MilMob) saamiseen TEN-verkon ydinverkon lisäksi myös kattavalle verkolle.

ITÄ-SUOMEN EDUNAJAMISASIAT

Kaikkien väylähankkeiden yhteydessä esitetyt kustannusarviot ovat viitteellisiä, koska ne on arvioitu ennen kuin Venäjän hyökkäys Ukrainaan on merkittäväällä tavalla nostanut kaiken väylärakentamisen kustannuksia – PSL ja PSELY valmistelevat ajantasaisen verkossa jaettavan hankekohtaisen materiaalin, jota päivitetään sitä mukaa kun kunkin hankkeen tiedot täsmentyvät tai muuttuvat.

Perusväylänpidon rahoitus teiden ja ratojen korjausvelkaa vähentävälle tasolle

Vastuutahot: Itä-Suomen maakunnan liitot ja Pohjois-Savon ELY-keskus

Itä-Suomen maakuntien liitot pitävät valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman kirjausta oikean suuntaisena, mutta valtion budjetivarauksia täysin riittämättöminä turvaamaan edes väylien nykyinen palvelutaso. Rahoitustason on seurattava kustannuskehitystä ja oltava sellainen, että väylien korjausvelka pienenee.

Itä-Suomessa tuotetaan yhä enemmän raaka-aineita ja jalostettuja tuotteita omaan käyttöön, muualle Suomeen sekä vientiin. Itä-Suomen vahvuutena ovat runsaat puuvarannot, jotka ovat kasvattaneet merkitystään metsä- ja bioenergiainvestointien lisääntyessä. Puun uudenlaiset hyödyntämistavat sekä jalostuslaitokset lisäävät varsinkin paikallista liikennettä puunhankinta-alueilla. Elintarviketuotannon osalta Itä-Suomella on valtakunnallisten markkinoiden lisäksi merkittävää vientiä Venäjälle. Maatalouden kehittymisen ja tehostumi-

sen myötä maatalouden suuryksiköitä syntyy kauemmas pääväyliltä. Kaivokset laajentavat toimintaansa ja raaka-aineita sekä jalostettuja tuotteita kuljetetaan vesi-, rauta- ja maanteitse jalostuslaitoksille ja satamiin sekä vesitse globaaleille markkinoille myös suoraan Saimaan kanavan kautta.

Maito-, raakapuu- ja bioenergia- sekä kaivoskuljetukset ovat Itä-Suomelle tyyppisiä ja lisääntyviä kuljetuksia. Ne käyttävät vähäliikenteistä verkkoa, jonka kunto on viime vuosina heikentynyt hälyttävästi. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on nostanut huomattavasti väylien kehittämisen ja perusväylänpidon kustannuksia, mutta samaan aikaan valtion rahoitus näihin kohteisiin on pienentynyt vaalikauden 2019–23 loppua kohti. Venäjän ja EU:n taloussuhteiden katkeaminen Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan seurauksena on lisännyt huomattavasti edellä lueteltujen materiaalitalouden ja huoltovarmuuden elintärkeiden kuljetusten tarvetta. Näistä syistä vuoden 2023 vaalien jälkeen aloittavan hallituksen on voimakkaasti nostettava väylien kehittämisen ja perusväylänpidon rahoitusta usealle vaalikaudelle ulottuvalla ohjelmalla.

Valtatien 5 parantaminen välillä Leppävirta-Kuopio

Vastuutahot: Pohjois-Savon ELY-keskus, Pohjois-Savon liitto sekä Kuopion alueen kauppakamari

Valtatie 5 Helsingistä Sodankylään on valtakunnallisesti tärkeä itäisen Suomen pääväylä. Se kuuluu myös osana yleiseurooppalaiseen TEN-liikenneverkkoon. Leppävirran ja Kuopion välillä valtatie 5 on kapea, mäkinen ja mutkainen sekaliikennetie. Tien nopeustaso, linjaus ja tasaus eivät täytä valtateille asetettuja pääväylien palvelutasotavoitteita. Liikenteen sujuvuus on heikkoa mm. puutteellisten ohitusmahdollisuuksien takia. Edellä mainitut tekijät heikentävät myös liikenneturvallisuutta.

Hankkeen alustavana kokonaiskustannusarviona on ollut 120 M€ ja hanke tulisi toteuttaa mahdollisimman pian. Suunnitelmavalmiuden

puolesta hankkeen käynnistäminen on Leppävirran kohtaa lukuun ottamatta mahdollista heti, kun toteutusrahoitus myönnetään. Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon maakunnat ovat linjanneet Leppävirta-Kuopio -välin parantamisen seuraavaksi uudeksi maanteiden kehittämishankkeeksi Itä-Suomessa. Leppävirran kohdan tiesuunnitelu on käynnistynyt marraskuussa 2021. Syksyn 2022 tiedon mukaan hankkeen valmistelu etenee nyt suotuisasti, ja on jopa mahdollista edistää hanketta Väyläviraston investointiohjelman seuraavan päivytyksen myötä 1-koriin.

Hankkeen tavoitteena on parantaa liikenteen sujuvuutta ja liikenneturvallisuutta luomalla laatutasoltaan yhtenäinen, mahdollisimman häiriötön ja päätien vaatimukset täyttävä tieosuus. Tavoitteena on myös, että liikenteen ympäristölle aiheuttamat haitalliset vaikutukset minimoidaan. Suunnittelussa on huomioitu joukkoliikenteen tarpeet, meluhaittojen pienentäminen ja hirvieläinonnettomuuksien estäminen.

Valtatien 5 parantaminen Nerkoon kohdalla Lapinlahdella

Valtatiellä 5 on tavoitteena ympärivuotinen 100 km/h Kajaaniin saakka. Valtatie on vilkasliikenteinen ja sillä on runsaasti raskasta liikennettä elinkeinoelämän kuljetusten vuoksi. Siilinjärven ja Iisalmen välillä on paljon sujuvuus- ja turvallisuuspuutteita mm. lukuisten yksityistie liittymien ja ohitusmahdollisuuksien puuttumisen vuoksi.

Lapinlahti-Iisalmi-välillä Nerkoolla 5- tie kulkee noin 5 km matkan ahtaalla tiealueella, jossa on paljon näkemäesteitä ja mutkia. Tie on kapea ja kulkee kyläkeskuksen lävitse ja koulun tonttia sivuten. Tieosuudella on sattunut viime vuosina useita vakavia, myös kuolemaan johtaneita onnettomuuksia.

Lapinlahden Nerkoon kohdan tiesuunnitelman laatiminen (toimenpideselvitys valmistunut 10/2021) ja rakentaminen, 20 milj.€. Tiesuunnitelman laatiminen on edistynyt vuoden 2022 aikana siten, että hanke on mahdollista edistää Väyläviraston investointiohjelman seuraavassa päivytyksessä 1-koriin.

Valtatien 9 parantaminen Riistaveden kohdalla Kuopiossa, Siilinjärvellä ja Suonenjoen liittymässä

Vartiala – Riistavesi välin rakentaminen, 15 milj. €

Valtatiellä 9 välillä Vartiala – Riistavesi on käynnissä tiesuunnitelman laatiminen. Tie on rakennettava uudelle linjaukselle, koska valtatie ja sillan rakentaminen nykyiselle paikalle ei ole mahdollista. Valtatie ja sillan kapeuden vuoksi ei kevyelle liikenteelle ole edes pientareita, mikä lisää kevyen liikenteen onnettomuusriskejä. Tiellä liikkuu paljon koululaisia. Riistaveden kohdalla valtatiellä on usean kilometrin matkalla 60 km/h nopeusrajoitus. Riistaveden kohdan parantaminen on välttämätöntä ja kiireellistä sillan huonokuntoisuuden vuoksi. Painorajoitus aiheuttaisi merkittävää liikennehaittaa ja pitkiä kiertoteitä erityisesti elinkeinoelämän kuljetuksille. Kivisillansalmen silta on todettu valtakunnallisessa liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa yhdeksi valtateiden kriittisimmäksi sillaksi. Rakentamisen kustannusarvio on 15 milj. €.

Lotteinen-Jännevirta välin ja Lentokentätien liittymäjärjestelyjen rakentaminen, 30 milj. €

Valtatiellä 9 välillä Lotteinen – Jännevirta ja Lentokentätien liittymässä on käynnissä tiesuunnitelman laatiminen. Tavoitteena on liikenneturvallisuuden ja sujuvuuden parantaminen rakentamalla eritasoliittymä Lentokentän tien kohdalle sekä nykyisen Jännevirran ohituskaihtausosuuden jatkaminen. Eritasoliittymä parantaa merkittävästi myös liikenteen sujuvuutta Rissalan yrityskylän alueelle. Hanke liittyy Väyläviraston ja Ilmavoimien yhteistyöhön tukikohtien kehittämisessä. Hanke sisältyi syksyllä 2021 lausunnolla olleeseen Väyläviraston valtion väyläverkon investointiohjelmaluonnoksen toteutuskohteisiin. Rakentamisen kustannusarvio on 30 milj. €. Hallitus on esittänyt hankkeen rahoitusta Talousarviossa vuodelle 2023. Hankkeen rahoitus on vielä

vahvistettava eduskunnassa ja on huolehdittava siitä, että se toteutuu myös ilman hankkeelle haettua Military Mobility-rahoitusta.

Suonenjoen eritasoliittymän parantamisen suunnittelu ja toteutus, 2,5 milj. €

Suonenjoen eritasoliittymän parantamisesta on tehty toimenpideselvitys. Puutteelliset ramppijärjestelyt aiheuttavat merkittäviä sujuvuushaittoja ja lisäävät onnettomuusriskejä valtatieliikenteelle. Valtatiellä ja liittymissä on runsaasti raskasta liikennettä mm. Suonenjoen teollisuusalueiden ja Yläkosken raakapuuterminaalin vuoksi. Lyhyet erkanemis- ja liittymiskaistat eivät vastaa miltään osin tämän päivän valtatievaatimuksia. Tiesuunnitelman laatimisen ja liittymäjärjestelyjen toteuttamisen kustannukset ovat 2,5 milj. €.

Savon radan perusparantaminen ja nopeudennosto välillä Kouvola-Kajaani

Vastuutahot: Etelä-Savon maakuntaliitto, Kainuun liitto, Pohjois-Savon liitto,

Liikennevirasto (nyk. Väylävirasto) on vuonna 2018 päivittänyt Savon radan parantamisen toimenpiteet ja kustannusarviot kahteen koriin. Ykköskori sisältää tehokkaimmat täsmätoimenpiteet nopeuden nostamiseksi (9,4 M€) ja kakkoskori laajemmin parantamistoimenpiteitä (63,3 M€ sisältäen ykköskorin). Savon radan nopeuttaminen välillä Kouvola-Kuopio sisältää kustannustehokkaimmat toimenpiteet, jotka perustuvat alkuvuonna 2018 valmistuneeseen hankeselvitykseen. Seuraavat toimenpiteet ykköskorissa kohdistuvat rataosuuden Otava-Kuopio jaksoille, jotka eivät edellytä merkittävää melusuojausten rakentamista ja tasoristeysten poistamista. Kustannukset jakautuvat seuraavasti: sähkörata ja turvalaitteet 2,1 M€, tasoristeysten poistaminen 3,9 M€, melusuojaus 4,2 M€, siltaparannukset 0,15 M€.

Kakkoskorissa kaikkien tasoristeysten poisto on 19,7 M€, melusuojaukset 35,1 M€ ja siltaparannukset 0,15 M€ sekä Haukivuoren ratapiha 3,8 M€. Toimenpiteissä mukana nopeuden noston kannalta haastavin rataosuus Kouvola – Kinni. Kokonaiskustannukset ovat 63,3 M€. Hyödyt aikasäästöinä olisivat tavanomaisella kalustolla 7,8 min ja kallistuvakorisella 20,8 min. Kurkimäen sähkönsyöttöaseman uusiminen 5 M€:lla parantaa koko Suomen junien aikataulujen täsmällisyyttä.

Matka-aika Kuopiosta Helsinkiin on nopeimmillaan 4 t 5 min. Tavoite on nopeuttaa ensi vaiheessa matka-aikaa selvästi alle neljän tunnin, vuoteen 2040 mennessä kolmeen tuntiin. Toimenpiteiden toteuttaminen parantaa saavutettavuutta, turvallisuutta ja sujuvuutta lähemmäs läntisen Suomen palvelutasoa. Savon radan parantamistoimenpiteet tulee toteuttaa välittömästi. Lisäksi on pikaisesti käynnistettävä selvitykset ratakapasiteettia lisäävien ja liikenteen sujuvuutta parantavien kohtaamispaikkojen toteuttamiseksi väleillä Kuopio-Kouvola ja Kuopio-Kajaani.

Toimenpiteiden toteuttaminen tukee hallitusohjelman ja valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ilmastotavoitteita, juna-liikenteen kulkutapa- ja kuljetusmuoto-osuuksien lisäämistavoitteita sekä toteuttaa pääväyläasetuksen mukaisia palvelutasotavoitteita Savon radan osalta. Saimaan kanavan liikenteen keskeytyminen ja mittavat muutokset maamme teollisuuden kuljetuksissa ovat syksyn 2022 tiedon mukaan johtaneet siihen, että Savon radan kapasiteetti on veitsenterällä. Muuttunut tilanne on otettava vakavasti huomioon vuoden 2023 vaalien jälkeen aloittavan hallituksen ohjelmassa.

Kuopion ratapihan parantaminen, 2.vaihe (tavararatapiha) 30 M€

Vastuutahot: Kuopion kaupunki, Pohjois-Savon ELY-keskus, Pohjois-Savon liitto

Ensimmäisenä vaiheena toteuttavan henkilöaseman ja -ratapihan pa-

rantamiseen on myönnetty 30 M€ 2020 neljännessä lisätalousarviossa. Hankkeen suunnittelu ajoittuu vuosille 2020–21 ja toteutus 2022–2023. Koko Kuopion ratapihahankkeen kustannusarvio on noin 60 M€. Ratapihan laajemmat parannustoimenpiteet tulee käynnistää välittömästi ensimmäisen vaiheen jatkoksi. Lisäksi on osoitettava rahoitus Maaherrankadun ylittävän ratasillan uusimiseen. Silta on tullut käyttöikänsä päähän ja on painorajoitettu.

Kuopion henkilö- ja tavararatapihat ovat liikenneteknisesti ja turvallisuuden kannalta tulleet tiensä päähän aiheuttaen huomattavia vuotuisia käyttö- ja ylläpitokustannuksia sekä turvallisuus- ja sujuvuusriskejä. Kuopion rautatieaseman yhteystunnelit ja rautatiekatokset ovat säilyneet pääosin muuttumattomina 1930-luvun rakentamisesta lähtien. Asemalaiturialueelle ei ole lainkaan tämän päivän vaatimuksia vastaavia esteettömiä kulkuyhteyksiä. Henkilöratapiha ja sen turvalaitteet ovat täysin vanhentuneet.

Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki-radon kehittäminen mm. kohtauspaikat 65 M€

lisalmi – Ylivieska radan ja YARAn ratayhteyden sähköistämiseen sekä lisalmen kolmioraiteeseen on myönnetty rahoitusta 55 M€ kesäkuun 2019 lisätalousarviossa. lisalmi – Ylivieska-radon parantaminen rata-suunnitelman mukaiseen kuntoon on kustannuksiltaan noin 120 M€. Loput parantamistoimenpiteet tulee toteuttaa välittömästi käynnissä olevan 1.vaiheen jatkoksi, jotta parantamisen hyödyt saadaan kokonaisuudessaan käyttöön.

Tavaraliikenteeseen kohdistetut parannukset alentavat yritysten logistiikkakustannuksia, pienentävät päästöjä ja edistävät aluekehitystä koko Suomessa. Ilman rahoituspäätöstä olevat radan välityskykyä lisäävät kohtaamispaikat ja tasoristeysten poistot sekä liikennöinnin ennakoitavuutta ja sujuvuutta parantavat toimenpiteet ovat myös välttämättömiä ja pikaisesti toteutusta vaativia toimenpiteitä, jotta hyödyt

elinkeinoelämän kuljetuksille mahdollisimman suuret.

Ylivieska-lisalmi -rata palvelee erityisesti raskasta tavaraliikennettä ja radan sähköistyksen sekä liikennepaikkojen parantamisen kerrannaisvaikutukset koko Suomen tavarankuljetukseen ja operaattoreiden investointeihin ovat huomattavat. Rataosuuksien kuljetukset ovat aikaisemmin koostuneet Kainuun ja Savon kaivos- ja metsäteollisuuden tuote-, vienti- ja raaka-ainevirroista ja Venäjän kauttakulkuliikenteestä. Kuitenkin vuoden 2022 aikana on syntynyt tilanne, jossa Venäjän kauttakulkuliikenteen lakattua, rataosuuden kotimainen käyttö on kasvanut merkittävästi Saimaan kanavan liikenteen keskeydyttyä ja merkittävien teollisuusyritysten siirryttyä käyttämään Kokkolan satamaa lisalmi-Ylivieska-yhteyden kautta. Tämä vaatii suunnitelmien kiireellistä tarkistamista ja toteutuksen nopeuttamista.

Saimaan vedenpinnan nosto isomman aluskoon mahdollistavaksi myös Varkauden yläpuolisissa vesistöissä

Vastuutahot: Itä-Suomen maakuntien liitot

Hallitusohjelmassa ja valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa on esitetty liikenteen päästöjen vähentämiseen tähtäävänä toimenpiteenä Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen EU:n rahoitusmahdollisuudet hyödyntäen.

Saimaan sisävesiliikenteen kilpailukyvyn parantamista ja vesiliikenteen tarjoamaa vähähiilistä liikennemuotoa edistetään voimakkaasti. Liikennöintikautta kehitetään Saimaan sisäisessä liikenteessä ympärivuotiseksi parantamalla jäänmurtoa aivan uudella jäänmurtotekniikalla. Ympäristöystävällisyyttä ja elinkeinoelämän kilpailukykyä halutaan parantaa pidentämällä Saimaan kanavan sulkuja. Tästä on kirjaus myös hallitusohjelmassa.

Saimaan kanavan sulkujen pidentämiseen ja vedenpinnan nostoon on varattu valtion budjetissa yhteensä 95 M€. Nämä mahdollistaisivat isomman aluskoon ja uudemman, ympäristöystävällisemmän

aluskanan sekä parantavat liikennöinnin kannattavuutta. Pohjois-Savossa tästä hankkeesta hyöttyy erityisesti kaivannaisteollisuus, suuret sahat ja potentiaalinen uusi selluteollisuus.

Pohjois-Savon liitto, syväväylän varren kaupungit ja kunnat sekä alueen merkittävimmät vesiliikennetoimijat ja yritykset ovat esittäneet Liikenne- ja viestintäministeriölle sekä Väylävirastolle tarpeellisten selvitysten tekemistä ja toimenpiteiden toteuttamista, jotta Saimaan vedenpinnan noston vaikutukset ulottuvat myös Varkauden yläpuolisilla syväväylän osilla. Muutoin suuremman aluskoon hyödyt eivät realisoitu Pohjois-Savon osalta.

Saimaan kanavan investointirahoja on vuoden 2022 tilanteessa siirretty muihin kohteisiin. On kuitenkin syytä todeta, että nämä investoinnit ovat tärkeitä säilyttää mukana suunnitelmissa, vaikka niiden toteuttaminen nyt ei ole mahdollista eikä ajankohtaista. Jos Saimaan kanavan ja syväväylän kunnostamiseen varattuja valtion budjettivaroja kohdennetaan uudelleen vuosina 2023 ja 2024, tulisi kohdennusten perustua sille, mitkä yritykset ovat kanavaa käyttäneet ja mitä investointeja niiden käyttämät uudet vientikanavat vaativat.

POHJOIS-SAVON EDUNAJAMISASIAT

Pelastusopiston koulutuksen turvaaminen Kuopiossa

Vastuutahot: Pelastusopisto, Pohjois-Savon liitto, Kuopion kaupunki

Kuopiossa sijaitseva Pelastusopisto on sisäministeriön alainen oppilaitos, joka vastaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillisesta perus- ja täydennyskoulutuksesta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen koulutuksesta. Lisäksi Pelastusopisto vastaa kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden kouluttamisesta, rekrytoinnista ja lähettämisestä operaatioihin. Koulutustehtävän ohella Pelastusopisto koordinoi pelastustoimen tutkimus- ja kehittä-

mistoimintaa. Pelastusopisto ylläpitää myös pelastusalan keskuskirjastoa ja tuottaa suuren osan alan perusjulkaisuista.

Suurin osa Suomen pelastusalan ammattilaisista koulutetaan Pelastusopistossa Kuopiossa. Lisäksi Helsingin kaupungin ylläpitämä pelastuskoulu on kouluttanut pelastaja- ja alipäälystötutkinnon suorittaneita Helsingin omiin tarpeisiin. Käytännössä myös Helsingin pelastuskoulun opiskelijat ovat suorittaneet osan opinnoistaan Kuopiossa, missä ovat kansallisesti parhaat ja kansainväliset mittapuut täyttävä harjoitusalue erilaisiin pelastus- ja koulutustilanteisiin. Suurin osa Helsingin pelastushenkilöstöstä (pelastaja- ja alipäälystöt) sekä koko nykymuotoisen koulutuksen saanut päälystöt on kuitenkin suorittanut tutkintonsa Pelastusopistossa Kuopiossa.

Sisäministeri Ohisaloon päätöksellä (marraskuu 2021) Helsingin pelastuskoulu sai toistaiseksi voimassa olevan toimiluvan. Tämä muutti edellisen hallituksen sisäministeri Mykkäsen syksyllä 2018 tekemää päätöstä, jolla alan koulutus päätettiin kokonaan keskittää Pelastusopistolle Kuopioon. Samalla Kriisinhallintakeskus (CMC) siirrettiin Helsinkiin.

Pelastusalan koulutusuudistushankkeen loppuraportissa (2022) todetaan, että pelastustoimen koulutuksen järjestäminen jatkossakin Pelastusopistolla on kustannustehokkainta ja resurssien käytön kannalta tarkoituksenmukaisinta. Lähimmän vuosikymmenen aikana toimialalta tulee operatiivisista tehtävistä eläköitymään yli 1300 henkilöä. Tämä sisältää myös päälystötön ja alipäälystötön kuuluvat henkilöt, joiden lisätarve vuosittain on 30–40 henkilöä. Tätä koulutusta annetaan ainoastaan Pelastusopistolla. Hätäkeskuspäivystäjien tarve on suhteessa samanlainen. Nykyisin henkilöstövaje on 45 päivystäjää ja vuotuinen eläkepoistuma on noin 35 henkilöä/vuosi. Tämäkin edellyttää lisää osaajien kouluttamista alalle.

Tarvittavat koulutusresurssit on nimenomaan keskitettävä kustannustehokkuuden ja koulutuksen korkean laadun näkökulmista Pelastusopistolle, eikä niiden hajauttaminen alueellisiin koulutuksiin ole tarkoituksenmukaista.

Biotalouden raaka-aineiden saatavuuden varmistaminen (väylänpito, tukipolitiikka)

Pohjois-Savossa on hyvät edellytykset paikallisten biomassojen paikalliseen ja alueelliseen hyödyntämiseen. Kiertotalouden, resurssitehokkuuden ja aluetalouden näkökulmista tulee tehokkaasti hyödyntää mm. karjatalouden, peltoviljelyn, metsätalouden, teollisuuden ja yhdyskuntien biomassoja kaasun ja kiinteän aineen polttamisen muodossa. Edunajamistehtävänä on varmistaa näiden energialähteiden kuuluminen Suomen energia- ja ilmastopolitiikan keinovalikoimaan sekä aluepolitiikan ja yritysten kehittämisen rahoitusvälineiden piiriin. Venäjän Ukrainassa käymän sodan ja Venäjä-EU-taloussuhteiden katkeamisen seurauksena Suomeen syntyy useita vuosia kestävä energiapula, sekä sähköä että lämmityspolttoaineita koskien. Tämän seurauksena nykyisen ja tulevan hallituksen on energiainvestointien lisäksi voimakkaasti lisättävä perusväylänpidon rahoitusta, koska kotimaasta hankittavan energia-raaka-aineen määrät kasvavat ja vähäliikenteisen tie- ja rata-verkon rappeutuminen vaikeuttaa saatavuutta.

Liikenteen biopolttoaineiden sisällyttäminen tulevaisuuden polttoainevalikkoon

Euroopan parlamentti on jo linjannut, ettei vuoden 2035 jälkeen EU:ssa voi myydä polttomootoriautoja. Kanta ei vielä ole läpäissyt EU:n koko päätöksentekoa. Biopolttoaineita kuten biokaasua ja biodieseliä kannattaa edelleen kehittää mm. Raskaan liikenteen, maatalouden ja teollisuuden ajoneuvojen polttoaineiksi. Kestävät, päästöttömät biopolttoaineet tulee saada säilymään myös henkilöliikenteen energialähteenä, jolloin mm. Maa- ja metsätalouden sivuvirrat saadaan kiertotalouden ja resurssitehokkuuden periaatteiden mukaisesti maksimaaliseen ja ympäristölle ystävälliseen hyötykäyttöön ja tuetaan maamme huoltovarmuutta.

POHJOIS-SAVON SAAVUTETTAVUUDEN PARANTAMINEN

Valtatien 9 suunnitteluvalmiuden parantaminen yhteysväleillä Kuopio – Joensuu ja Kuopio – Jyväskylä

Vastuutahot: Pohjois-Savon liitto, Pohjois-Savon ELY-keskus

Vuoden 2021 lopussa valmistuvassa ”Valtatie 9:n kehittämisselvityksessä” priorisoitujen kohteiden toteuttamiseen tähtäävä tiesuunnittelu on välittömästi käynnistettävä. Merkittäviä liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parantavia valtatiekehittämistarpeita sekä Kuopiosta itään yhteysväleillä Riistavesi – Pohjois-Karjalan maakuntaraja sekä Kuopiossa länteen yhteysväleillä valtatie 5 – Keski-Suomen maakuntaraja. Ysitieyhteysväleillä Kuopio – Jyväskylä kuuluu pääväyläasetuksen palvelutasoluokkaan I ja Kuopio – Joensuu palvelutasoluokkaan II. Valtatien nykyinen palvelutaso ei vastaa pääväyläasetuksen tasoa.

Kuopion lentoaseman kehittäminen Itä- ja Keski-Suomen päälentoasemana; yhteydet aamun ja illan kv. liikenteeseen sovitettuina kapasiteetiltaan riittävällä kalustolla

Vastuutaho: Kuopion lentoaseman ydinryhmä (Siilinjärvi, Kuopio, Kaupakamari, Finavia, Pohjois-Savon ELY-keskus, Pohjois-Savon liitto)

Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040:n (hyväksytty 2/2021). Yhtenä toimenpiteenä on esitetty Kuopion lentoaseman kehittämistä koko Itä-Suomen ja Keski-Suomen päälentoasemana. Lentoliikenteen edistämiseksi muodostettu ydinryhmä jatkaa toimintaansa ja mm. käy jatkuvaa vuoropuhelua kaikkien lentoliikennetoimijoiden kanssa. Yhteistoimintakenttänä Kuopiolla on erinomaiset mahdollisuudet kehittyä, koska lentoasemalla on ympärivuorokautinen lennonjohto, pelastustoimi ym., mikä mahdollistaisi myös toimimisen kansainvälisenä Helsinki-Vantaan lentoaseman varakenttänä.

Poikittaisten ratayhteyksien (Siilinjärvi-Viinijärvi, Iisalmi-Ylivieska ja Pieksämäki-Huutokoski-Varkaus-Joensuu) kehittäminen

Väylävirasto on käynnistämässä 2022 mainittujen ratayhteyksien kehittämistä koskevaa selvitystyötä. Näiden ratayhteyksien merkitys Suomen taloudelle ja huoltovarmuudelle on korostunut uudessa geopoliittisessa tilanteessa: Ne tarjoavat useissa Pohjois-Savon kunnissa sijaitseville yrityksille edellytyksiä jatkaa toimintaansa ja kehittää sitä kannattavasti. Pohjois-Savon liitto tukee selvitystyötä ja osallistuu siihen aktiivisesti.

6

RAHOITUSTAULUKOT

Maakuntaohjelman toteutusta rahoitetaan pääasiassa Pohjois-Savossa EU:n alue- ja rakennepoliitikan ohjelman ja maaseuturahaston varoin. Kehittämisrahoitusta saadaan lisäksi monista muista kansallisista ja kansainvälisistä rahoitusvälineistä.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 – alue- ja rakennepolitiikan rahoitus Pohjois-Savossa 2023

Toimintalinja / erityistavoite	RR-ELY EAKR-gritystuet	RR-ELY EAKR muu ESR+ aluerahoitus	Pohjois-Savon liitto EAKR-aluerahoitus	YHTEENSÄ
EU+valtio yhteensä M€				
Toimintalinja 1 (EAKR) Innovatiivinen Suomi	8,273		4,455	12,728
Erytistavoite 1.i : Tutkimus- ja innovointivalmiuksien ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen (42,5%)	3,516		1,893	5,409
Erytistavoite 1.ii: Digitalisaation etujen hyödyntäminen kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi (15%)	1,241		0,668	1,909
Erytistavoite 1.iii: Pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvn parantaminen (42,5%)	3,516		1,893	5,409
Toimintalinja 2 (EAKR) Hiilineutraali Suomi	2,279	1,848	3,062	7,188
Erytistavoite 2.i: Energiatehokkuustoimenpiteiden edist. ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen (42,5%)	0,968	0,785	1,893	3,647
Erytistavoite 2.iv: Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen (15%)	0,342	0,277	0,305	0,924
Erytistavoite 2.vi: Kiertotalouteen siirtymisen edistäminen (42,5%)	0,968	0,785	0,864	2,617
Toimintalinja 3 (EAKR) Saavutettavampi Suomi		0,575	1,068	1,642
Toimintalinja 4 (ESR+) Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi		9,530		9,530
Erytistavoite 4.a: Polkuja töihin (35%)		3,335		
Erytistavoite 4.g: Uutta osaamista työelämään (35%)		3,335		
Erytistavoite 4.h: Yhdenvertaiseen osallisuuteen (30%)		2,859		
Toimintalinja 5 (ESR+) Sosiaalisten innovaatioiden Suomi		0,496		0,496

	RR-ELY	RR-ELY	Pohjois-Savon liitto	YHTEENSÄ
Toimintalinja 7 Oikeudenmukaisen siirtymä rahasto JTF	25,086	11,084	25,135	61,305
Erytistavoite 1.1. Tutkimus- ja innovointivalmiuksien ja kehityneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen	3,453		13,713	17,166
Erytistavoite 1.3. Pk-yritysten kasvun ja kilp. kyvyn parantaminen	15,422	2,130	6,196	23,748
Erytistavoite 2.1. Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen	2,678		3,000	5,678
Erytistavoite 2.3. Kiertotalouteen siirtymisen edistäminen	2,000	1,291	2,226	5,517
Kunnostus/ennallistaminen	1,533	1,532		3,065
ESR+		6,131		6,131
KAIKKI (TL 1-5 + 7) YHTEENSÄ	35,638 M€	23,532 M€	33,719 M€	92,889 M€

Pohjois-Savon alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman rahoitus 2023–2024

Alueellisesti myönnettävät tuet

Arvio 10/2022

	CAP-suunnitelman valtakunnallinen kokonaisrahoitus € (EU+valtio)	ELY-keskuksen tavoite hankemäärästä (kpl)		ELY-keskuksen hankkeiden bruttokustannus (€)	
		2023	2024	2023	2024
Maaseudun laajakaistainvestoinnit (art. 68)	53,000,000 €	2	3	1,428,571 €	1,714,286 €
Investoinnit (art 73)					
Yleishyödylliset investoinnit ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen	6,000,000 €	1	1	100,000 €	100,000 €
Yleishyödylliset investoinnit luonnonvarojen kestävään hoitoon	7,875,000 €	1	1	166,667 €	200,000 €
Yleishyödylliset investoinnit luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi	7,875,000 €	0	1	133,333 €	166,667 €
Maaseudun toimintaympäristön kehittämisen investoinnit	20,000,000 €	4	4	375,000 €	450,000 €
Uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden investoinnit	15,000,000 €	1	1	1,428,571 €	1,428,571 €
Maatalous- ja luonnontuotteiden jalostuksen ja kaupan pitämisen investoinnit	58,500,000 €	5	10	2,000,000 €	2,250,000 €
Mikro- ja pienyrittysten sekä monialaisten maatilojen investoinnit	152,000,000 €	40	40	7,250,000 €	7,250,000 €
Investoinnit maatilojen kilpailukykyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen: Kotieläintalouden rakentamisinvestoinnit: Lypsy- ja nautakarjatalous, sikatalous, lammas- ja vuohitalous, hevostalous		25	30	8,571,429 €	11,428,571 €
Investoinnit maatilojen kilpailukykyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen: Kotieläintalouden- ja muut rakentamisinvestoinnit: lihasiipikarjatalous, mehiläistalous, kasvihuonetuotanto, kuivaamo, tuotanto- ja konevarasto, myyntikunnostus, työympäristöä ja tuotantohygieniaa edistävät investoinnit	365,000,000 €	50	50	4,000,000 €	4,000,000 €
Maatilojen energiainvestoinnit		25	25	1,000,000 €	1,000,000 €
Maatilojen energiainvestoinnit, biokaasu	68,000,000 €	3	4	2,000,000 €	2,500,000 €
Ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistävät investoinnit maatiloilla:					
Lannan käsittelyyn ja käyttöön liittyvät investoinnit	8,000,000 €	5	5	428,571 €	428,571 €
Ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistävät investoinnit maatiloilla:					
Vesitaloutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä edistävät investoinnit	40,000,000 €	30	30	1,142,857 €	1,142,857 €
Eläinten hyvinvointia ja bioturvallisuutta parantavat investoinnit	22,000,000 €	40	40	1,142,857 €	1,142,857 €
Nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittaminen ja yritystoiminnan käynnistäminen maaseudulla (art. 75)					
Yrityksen perustamistuki nuorille viljelijöille, korkeampi	53,000,000 €	18	18	720,000 €	720,000 €
Yrityksen perustamistuki nuorille viljelijöille, matalampi		2	2	20,000 €	20,000 €
Yritystoiminnan käynnistäminen maaseudulla	2,000,000 €	6	6	60,000 €	60,000 €
Yhteistyö (art. 77)					
Yhteistyötoimet maatilojen kilpailukykyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen	16,000,000 €	2	2	411,111 €	411,111 €
Yhteistyötoimet laatujärjestelmien ja tuottajaorganisaatioiden edistämiseksi	5,000,000 €	1	1	150,000 €	150,000 €
Yhteistyötoimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen	18,000,000 €	2	2	333,333 €	333,333 €
Yhteistyötoimet luonnonvarojen kestävään hoitoon	18,000,000 €	2	2	333,333 €	333,333 €
Yhteistyötoimenpiteet nuorten viljelijöiden ja yritystoiminnan edistämiseksi	25,000,000 €	2	4	500,000 €	562,500 €
Yhteistyötoimet sosioekonomisen rakenteen kehittämiseksi	20,000,000 €	1	2	166,667 €	388,889 €
Älykäs kylä -yhteistyöhankkeet	10,000,000 €	1	1	83,333 €	83,333 €
EIP	20,000,000 €	0	1	- €	111,111 €
Koulutus (art.78)	35,000,000 €	3	4	656,250 €	687,500 €
Tiedonvälitys (art. 78)	35,000,000 €	3	2	568,421 €	526,316 €
Maaseutuyritysten kehittäminen (art. 78)	12,500,000 €	8	8	400,000 €	400,000 €
YHTEENSÄ	1,092,750,000 €	283	300	35,570,306 €	39,989,808 €

Maatalouden rakennetukia, joihin ei alueellista rahoituskohdennusta. Muut toimenpiteet voivat sisältää sekä Leader- että ELY-rahoitusta ja niissä alueellinen valtuus.

Pohjois-Savon liitto

Pohjois-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2023-2024

Pohjois-Savon liiton julkaisu B 115

PunaMusta 2023

Painosmäärä 400 kpl

ISBN: 978-952-7171-59-2

ISBN (pdf) ISBN 978-952-7171-60-8

ISSN 1797-4410

Pohjois-Savon liitto, Sepänkatu 1, 70100 KUOPIO

kirjaamo@pohjois-savo.fi

www.pohjois-savo.fi